

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
та методичні рекомендації
до їх виконання**

Харків
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
та методичні рекомендації
до їх виконання**

**для студентів II курсу
денних факультетів**

першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

**Харків
2020**

Тематика курсових робіт з адміністративного права та методичні рекомендації до їх виконання для студентів II курсу денних факультетів першого (бакалаврського) рівня галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”/ уклад.: Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, В. Я. Настюк та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 100 с.

У к л а д а ч і: Ю. П. Битяк (тема 1),
В. М. Гарашук (тема 14),
В. Я. Настюк (тема 24),
І. М. Балакарєва (тема 5),
М. І. Белікова (тема 10),
В. В. Богуцький (тема 2),
І. В. Бойко (тема 6,7,9),
Я. С. Зелінська (тема 19),
О. Т. Зима (тема 18),
В. В. Зуй (тема 11),
І. Г. Ігнатченко (тема 22),
Л. П. Коваленко (тема 3),
М. С. Ковтун (тема 15),
І. М. Компанієць (тема 27),
Д. В. Лученко (тема 8),
В. В. Мартиновський (тема 21),
Н. П. Матюхіна (тема 4),
Ю.В. Мех (тема 17),
Я. С. Рябченко (тема 13),
Х. В. Солнцева (тема 25),
О. М. Соловйова (тема 23),
В. О. Спасенко (тема 16),
В. А. Сьоміна (тема 20),
О. Б. Червякова (тема 28),
С. А. Федчишин (тема 26),
Р. В. Шаповал (тема 12)

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 10 від 18.10.2016 р.)*

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2020

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Написання курсової роботи з навчальної дисципліни “Адміністративне право” відіграє важливу роль у фаховій підготовці студентів за спеціальністю “Право”. Її мета – самостійне набуття як поглиблених знань із предмета, так і навичок тлумачення чинного законодавства, уміння аналізувати літературні джерела, які відбивають сучасні погляди, позиції науковців на проблеми адміністративного права, знаходити відповіді на питання юридичної практики, узагальнювати й робити висновки.

Процес підготовки курсової роботи сприяє не тільки осмисленню однієї теми, обраної студентом, а й вимагає опанування дисципліни в цілому, оскільки вирішення навіть вузького питання буде успішним, якщо воно ґрунтується на системному розумінні матеріалу дисципліни. Тому написанню курсової роботи має передувати вивчення відповідного розділу “Адміністративного права”.

Для курсових робіт пропонуються найважливіші й найактуальніші в науці адміністративного права теми, до кожної з них наводиться зразок плану, надаються методичні поради і список рекомендованої літератури. При розкритті змісту теми слід дотримуватися таких загальних вимог: у вступі (невеликому за обсягом) насамперед потрібно обґрунтувати актуальність обраної теми; далі послідовно розглянути кожне питання плану; а у заключній частині роботи зробити аргументовані висновки, висловити власне бачення вирішення проблемного питання, досліджуваного в роботі.

При написанні роботи обов’язковим є посилання в тексті на літературні джерела, але якщо їх використано менше семи, то курсова до захисту не допускається. У підрядкових виносках при посиланні на літературне джерело необхідно вказувати: прізвище, ініціали автора, повну назву джерела, місце видання, видавництво, рік видання, сторінку посилання. Це ж стосується й оформлення списку літератури, який обов’язково наводиться наприкінці курсової роботи після висновків.

Дослівне переписування фрагментів монографій, підручників, статей чи інших літературних джерел без відповідного по-

силання на них у тексті курсової роботи є підставою для повернення роботи на доопрацювання (докладніше див. додаток 1).

Разом із традиційними джерелами (законодавчі акти, міжнародні документи, відомчі нормативні акти й методичний матеріал, монографії, статті тощо) базовими можуть бути відомості про практику діяльність суб'єктів адміністративного права, матеріали яких опубліковані у спеціальних правових виданнях та в пресі. Крім того, при написанні роботи з адміністративного права обов'язково треба використовувати матеріали практики діяльності органів виконавчої влади, судової практики, опубліковані в офіційних виданнях та на інтернет-сайтах.

Курсова робота виконується в рукописному вигляді розбірливим почерком або у друкованому вигляді (за вибором студента) на зшитих аркушах паперу формату А-4 (із текстом тільки з одного боку аркуша) або в окремому зошиті. Усі сторінки повинні мати наскрізну нумерацію у верхньому правому куті. Обсяг роботи – 20–25 сторінок, включно з планом роботи, списком використаних нормативно-правових актів і літератури.

Курсова робота підписується автором на останній сторінці. Зразок оформлення титульної сторінки дивись у додатку 2.

Виконана робота подається на кафедру не пізніше ніж за місяць до закінчення відповідного навчального семестру.

Захист курсової роботи відбувається за графіком, встановленим деканатом за погодженням із завідувачем кафедри.

Підсумкова оцінка за написання й захист курсової роботи складається із суми балів, виставлених рецензентом і отриманих за результатами захисту (докладніше див. додаток 3).

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Т е м а 1. Публічне адміністрування і виконавча влада

Орієнтовний план

1. Загальне поняття управління та його соціальна природа.
2. Поняття, суть і види публічного адміністрування, його принципи й особливості.
3. Державне управління як основний різновид публічного адміністрування.
4. Функції державного управління.
5. Сутність виконавчої влади. Виконавча влада й державне управління: співвідношення і взаємозв'язок.

Розгляд теми бажано починати з розкриття і характеристики поняття “управління”, визначення його суті, змісту й видів. Відомо, що традиційно виокремлюються такі види управління: 1) технічне; 2) біологічне; 3) соціальне. Проте акцентувати увагу необхідно на дослідженні соціальної природи управління.

Висвітлюючи питання про публічне адміністрування, слід визначити й дослідити особливості (специфіку) державного управління й місцевого самоврядування як складових публічного адміністрування, довести, що це специфічні види діяльності органів виконавчої влади, місцевих представницьких органів, межі якої, як і їх повноваження регулюються Конституцією України, адміністративним правом та адміністративним законодавством. Важливо пам'ятати, що ефективність публічного адміністрування залежить від розвиненості (досконалості) норм адміністративного права як основної галузі права, що регулює суспільні відносини у цій сфері.

Необхідно охарактеризувати види державного управління (як основного різновиду публічного адміністрування) та його функції.

Відповідаючи на п'яте питання, слід розкрити ключові ознаки, принципи організації та функціонування виконавчої влади.

У заключній частині бажано вказати, яким чином державне управління і виконавча влада співвідносяться й взаємопов'язані між собою.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.

Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.2010 р. № 1085/2010. *Офіційний вісник України*. 2010. № 94. Ст. 3334.

Адміністративне право України: академічний курс: [підручник: у 2-х т.] / ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. Київ: Юрид. думка, 2004. Т. 1. Загальна частина С. 49–63.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.

Адміністративне право: Загальна частина: [навч. посіб.] / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Харків: Одиссей. 2011. С. 4–14.

Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін-Юре, 2002. 668 с.

Тема 2. Адміністративне право як галузь права

Орієнтовний план

1. Предмет адміністративного права.
2. Метод адміністративного права.
3. Система адміністративного права.
4. Зв'язки адміністративного права з іншими галузями права.

Адміністративне право є самостійною галуззю права, спираючись на норми якої держава регулює однорідні суспільні відносини у сфері державного управління, розвиває й зміцнює його демократичні основи, і тому висвітлення теми бажано починати з характеристики предмета адміністративного права та методу регулювання. Відомо, що адміністративне право існує в трьох вимірах: 1) як галузь; 2) як наука; 3) як навчальна дисципліна. Проте акцентувати увагу треба на дослідженні адміністративного права як галузі.

Для більш глибокого розуміння предмета адміністративного права необхідно висвітлити його зв'язок з іншими суміжними галузями права, окремо зупинившись на тісному зв'язку між адміністративним і конституційним правом, а також із трудовим, фінансовим, цивільним і кримінальним правом. Крім того, варто відзначити, що відмежування адміністративного права від інших галузей, які так чи інакше з ним пов'язані, характеризує його відокремленість і доводить самостійне значення.

Необхідно також висвітлити питання стосовно системи адміністративного права, яку треба розглядати як внутрішню побудову галузі, яка відображає послідовне розміщення елементів-інститутів і норм, що їх утворюють, їх єдність і структурний взаємозв'язок. Вона складається з двох частин: загальної і особливої, що зумовлено сутністю і специфікою державного управління, його багатогалузевим характером і необхідністю постійного вдосконалення.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М. Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.

Адміністративне право: загальна частина: [навч. посібник] / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Харків: Одиссей. 2011. С. 15–29.

Бахрах Д. Н. О предмете административного права России. *Государство и право*. 2003. № 10. С. 31–38.

Богущий В. В., Богущка А. В. Адміністративне право України як галузь права: навч. посіб. Харків: Юрайт. 2015. 52 с.

Богущий В. В. Адміністративне право і державне управління в Україні: тексти лекцій. Харків: 1996. 42 с.

Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: навч.-метод. посібник. 4-те вид., перероб. і допов. Одеса: Фенікс, 2008. С. 8–21.

Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ: Атіка, 2009. С. 11–44.

Фіночко Ф. Д. Предмет адміністративного права: дискусійна проблематика. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 3. С. 113–119.

Т е м а 3. Джерела адміністративного права

П л а н

1. Поняття, ознаки й види джерел адміністративного права.
2. Система джерел адміністративного права.
3. Конституція України – основне джерело адміністративного права.

4. Міжнародні джерела адміністративного права.
5. Рішення судових органів у системі джерел адміністративного права.
6. Форми і тенденції систематизації адміністративного законодавства.
7. Основні напрями розвитку і формування адміністративного законодавства.

При висвітленні першого питання плану необхідно спочатку навести визначення поняття «джерела адміністративного права як галузі права». При цьому особливу увагу слід звернути на встановлення змісту слова «джерело» і проблему тлумачення поняття «джерела адміністративного права як галузі права». Дослідити й проаналізувати різні підходи дослідників до встановлення змісту цього поняття з урахуванням функцій адміністративного права, сформулювати авторську позицію.

При розкритті другого питання варто перерахувати ознаки джерел адміністративного права, відзначити, що у загальній теорії права джерело права розглядається з трьох позицій – матеріалістичної; ідеалістичної; формально-юридичної. Доцільно вказати ознаки джерел адміністративного права у формально-юридичному аспекті (формально-юридична визначеність, загальнообов'язковість, загальновідомість, внутрішня структурованість) і розкрити їх. Слід також звернути увагу на те, що однією з особливостей адміністративного права є значна кількість його джерел та їх різноманітність.

Рекомендовано назвати види джерел адміністративного права, відмітивши, що їх можна класифікувати за різними критеріями, зокрема, за юридичною силою, сферою дії, часом дії, національною приналежністю, формою акта, суб'єктом видання, видом суспільних відносин, регулювання яких вони здійснюють, тощо.

При розкритті другого питання плану необхідно зазначити, що для встановлення сутності, функціонального призначення кожного з джерел адміністративного права здійснюється їх поділ на певні групи, які, об'єднуючись, складають цілісну систему. Бажано проаналізувати різні погляди вчених-

адміністративістів щодо змісту поняття «система джерел адміністративного права», на підставі яких сформулювати авторську позицію. Окремо варто зупинитися на тому, що основу системи джерел адміністративного права становлять національні, міжнародні джерела адміністративного права, норми природного права, судові рішення (прецеденти).

Характеризуючи Конституцію України як головне джерело адміністративного права, слід зважати на те, що вона має важливе значення для суспільства і науки адміністративного права, оскільки встановлює загальну структуру публічної адміністрації, основні засади її функціонування, визначає права й обов'язки осіб щодо участі в публічному адмініструванні. Крім того, Конституція України має вищу юридичну силу, її положення є основою розвитку джерел адміністративного права.

Приступаючи до четвертого питання, треба спочатку розглянути ст. 9 Конституції України і ст. 3 Закону України «Про міжнародні договори України» для того, щоб з'ясувати місце чинних міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у національному законодавстві України. На прикладах доцільно показати, що договори не тільки є його частиною, а й створюють підставу для внесення змін до норм адміністративного права.

Розгляд питання про рішення судових органів у системі джерел адміністративного права доцільно починати з розкриття значення рішень Конституційного Суду України, Верховного Суду для норм адміністративного права. Рекомендуємо проаналізувати практику Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права.

Адміністративно-правові норми містяться як у законах України, так і в численних актах суб'єктів публічної адміністрації, тому в адміністративному праві об'єктивно існує потреба в систематизації його норм, яка може здійснюватися у формі інкорпорації, консолідації, кодифікації. При цьому слід урахувати, що на сучасному етапі найоптимальнішим є проведення поетапної кодифікації адміністративного права по окремих підгалузях та інститутах, що необхідно відобразити у курсовій роботі.

Висвітлення питань щодо основних напрямків розвитку

адміністративного законодавства, безумовно, вимагає аналізу рекомендованої наукової та навчальної літератури, чинних законодавчих актів, що регулюють питання публічного адміністрування, виявлення основних перспективних шляхів його розвитку (удосконалення) відповідно до потреб сьогодення.

Список нормативно-правових актів і літератури

Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М. Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.

Битяк Ю. П. Наука адміністративного права України: поняття, предмет, методологія дослідження (адміністративних) правовідносин. *Право України*. 2013. № 12. С. 122–140.

Гаджиєва Ш. Н. Кодекс як джерело адміністративно-деліктного права. *Право і суспільство*. 2014. № 3. С. 152–160.

Гаджиєва Ш. Н. Кодекс як джерело адміністративного права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2014. 18 с.

Загальна теорія права: підручник / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.

Золотухін С. В. Джерела адміністративного права у сфері захисту суспільної моралі в Україні. *Державотворення та правотворення в період реформ: питання теорії та практики* : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 квіт. 2012 р.) / М-во внутр. справ України; Нац. акад. внутр. справ; Навч.-наук. ін-т заоч. та дистанц. навчання; Нац. акад. прав. наук України. Київ : НАВС, 2012. Ч. 2. С. 77–79.

Кармаліта М. Правова доктрина джерело(форма) права: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2001. 270 с.

Капінус Р. Ю. Деякі аспекти проблематики джерел адміністративного права на прикладі країн романо-германської правової системи (Італії, Франції, Німеччини). *Право України*. 2013. № 10. С. 298–304.

Капінус Р. Ю. Акти глав держав як джерела адміністра-

тивного права країн англо-американської правової системи: Сполучені Штати Америки, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. *Часоп. Київ. ун-ту права*. 2014. № 1. С. 138–142.

Коваленко Л. П. Джерела інформаційного права. *Проблеми законності*; Респ. міжвідом. наук. зб. / Відп. ред. В. Я. Тацій. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. Вип. 117. С. 90–97.

Коломоець Т. О., Гаджиева Ш. Н. Кодекс як джерело адміністративного права України: історія, сучасність та перспективи : монографія, Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 176 с.

Конституція України: науково-практичний коментар/редкол. В.Я. Тацій та ін.; Акад. Прав. Наук України. Київ: Ін Юре; Харків: Право, 2003. 808 с.

Кравчук О. Джерела адміністративно-правового регулювання управління майном державної власності. *Юридична Україна*. 2011. № 10. С. 15–21.

Мазаракі Н. А. Джерела адміністративного права. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 141–147.

Мельник Р. С. Загальне адміністративне право : навч. посібник / Р. С. Мельник, В. М. Бевзенко ; за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ : ВАІТЕ, 2014. 376 с.

Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 38. Ст. 385.

Про Конституційний Суд України: Закон від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

Поняття форм публічного адміністрування URL: <http://applaw.knu.ua/index>

Пархета А. А. Теоретичні проблеми визначення сутності адміністративного прецеденту як джерела права. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Юрид. літ., 2012. Вип. 65. С. 517–523.

Потапенко І. В. Адміністративний договір як джерело адміністративного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2015. 20 с.

Тимощук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: монографія. Київ: Конус-Ю, 2010. 296 с.

Рішення місцевих рад як джерела адміністративного права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2012. 20 с.

Чорномаз О. Б. Джерела адміністративного права: сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми сучасного адміністративного права* : матеріали круглого столу (22 берез. 2013 р.) / Клас. приват. ун-т; Апеляц. суд Запоріж. обл.; Запоріж. окруж. адміністр. суд. Запоріжжя : Клас. приват. ун-т, 2013. С. 247–250.

Шалінська І. Акти «м'якого права»: поняття та значення у міжнародному правопорядку. *Соціологія права*. 2011. № 2. 214 с.

Школик А. Види джерел адміністративного права. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XVII регіон. наук.-практ. конф. (3–4 лют. 2011 р.) / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2011. С. 150–151.

Ярмакі В. Х. Міжнародні угоди України як джерела національного адміністративного права. *Кримський юридичний вісник*. Сімферополь, 2011. Вип. 1 (11). Ч. 1. С. 246–251.

Т е м а 4. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади

Орієнтовний план

1. Місце й особливості органів виконавчої влади в системі органів державної влади.
2. Сутність і структура адміністративно-правового статусу органів виконавчої влади.
3. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади.
4. Центральні органи виконавчої влади.
5. Місцеві органи виконавчої влади.

Розкриття теми бажано починати з характеристики органів виконавчої влади, визначення їх поняття, особливостей, місця в системі органів державної влади. Важливо пам'ятати, що органи виконавчої влади є окремим видом державних органів, якому притаманні як загальні риси державних органів, так і особливі ознаки, зумовлені їх належністю до відносно самостійної частини державного механізму – системи органів виконавчої влади. Варто приділити увагу існуючим підходам щодо класифікації органів виконавчої влади й основних засад структурної побудови системи органів виконавчої влади.

Ретельного аналізу потребують поняття «адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади», а також характеристика його складових, якими є: 1) юридично закріплені цілі, завдання й функції; 2) особливості організації та структурної побудови органу (правові приписи, що регламентують порядок утворення, реорганізації, ліквідації органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість); 3) компетенція, яку складає сукупність владних повноважень (прав і обов'язків) стосовно певних предметів відання – правового закріплення кола об'єктів, предметів, справ, на які поширюються владні повноваження.

Невід'ємною складовою роботи має бути дослідження системи нормативно-правових актів, які становлять правову ос-

нову функціонування органів виконавчої влади. Окремо слід розглянути особливості адміністративно-правового статусу Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів виконавчої влади: визначення їх завдань і функцій, з'ясування організаційної структури, компетенції та повноважень, особливостей реалізації адміністративно-правового статусу у взаємодії з іншими суб'єктами адміністративного права.

Розкриваючи дану тему, необхідно враховувати сучасні підходи й напрями реформування державного управління, зокрема, забезпечення функціонування органів виконавчої влади як ефективних, стабільних й авторитетних органів державної влади.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30 Ст. 141. (з наступ. змін. і допов.).

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

Про Центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999, № 20-21, ст. 190.

Про охоронну діяльність: Закон України від 22.03.2012 р. № 4616-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>.

Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: затв. постановою Кабінету Мініс-

трів України від 12.03.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2005-%D0%BF#Text>

Концепція оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2017-%D1%80#Text>

Людькова І. Щодо особливостей правового статусу центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2014_6_13

Матюхіна Н.П. Окремі питання розвитку міністерської системи управління в контексті завдань реформи публічної адміністрації. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення* : зб. наук. пр. за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 квіт. 2020 р.); [відп. за вип.: Н. П. Матюхіна, Г. А. Гончаренко, М. С. Ковтун, С. А. Федчишин]. Харків: Право, 2020. С. 17–21.

Основи публічного адміністрування: навч. посібник / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун та ін.; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Харків : Право, 2018.

Пухтецька А. А. Запровадження принципів та стандартів належного урядування у діяльності публічної адміністрації. *Наукові записки. Т. 103. Юридичні науки*. 2010. С. 36–40. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3840/Pukhtetska_Zaprovadzhennia_pryntsypiv.pdf?sequence=1

Процан Ю. Г. Визначеність правового статусу органів виконавчої влади як гарантія дотримання принципів правової держави і верховенства права. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 50–64. URL: http://www.library.uiv.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/apip/apip_2014_09.pdf

Янюк Н. В. Проблеми правового регулювання реорганізації органу виконавчої влади. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення* : зб. наук. пр. за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 квіт. 2020 р.); [відп. за вип.: Н. П. Матюхіна, Г. А. Гончаренко, М. С. Ковтун, С. А. Федчишин]. Харків : Право, 2020. С. 170–183.

Тема 5. Державна служба

Орієнтовний план

1. Поняття й принципи державної служби.
2. Державна політика у сфері державної служби.
3. Правовий статус службовців державних органів і їх апарату.
4. Проходження державної служби: поняття і стадії.
5. Стимулювання праці державних службовців, їх відповідальність.

Насамперед слід звернути увагу на те, що питання про державну службу в Україні й державних службовців взаємозв'язані, тому в роботі необхідно навести визначення понять “державна служба”, “державний службовець”, “посада”, “посадова особа”. При цьому належить використати теоретичні положення, сформульовані авторами монографічної літератури.

При викладенні другого питання слід проаналізувати розділ II Закону України “Про державну службу”, а також відповідне чинне законодавство, зокрема, Постанову Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. “Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби” і вказати, які повноваження мають державні органи, що формують державну політику у сфері державної служби.

Розкриваючи третє питання, треба назвати особливості правового регулювання статусу державних службовців державних органів і їх апарату, вказати основні обов'язки й права державних службовців, а також обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу.

При відповіді на четверте питання необхідно докладно проаналізувати порядок прийняття на державну службу. Особливу увагу слід приділити обмеженням, пов'язаним із проходженням державної служби у зв'язку зі змінами в чинному законодавстві. Для повного вивчення цього питання варто ознайомитися з положеннями Закону України “Про запобігання корупції” від 14.10.2014 р.

В останньому питанні необхідно звернути увагу на заходи

заохочення державних службовців, навести їх види, зазначити тенденції розвитку законодавства України із вказаної теми. Характеризуючи відповідальність державних службовців, слід назвати її види й охарактеризувати особливості дисциплінарної та адміністративної відповідальності.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України: Закон України від 28.06.1998 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 764 – VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586 – XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.

Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 500. *Офіційний вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2288.

Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 246. *Офіційний вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1116.

Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями: постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 р. № 306. *Офіційний вісник України*. 2016. № 34. Ст. 1329.

Про затвердження критеріїв визначення переліку посад працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування: постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 р. № 271. *Офіційний вісник України*. 2016. № 30. Ст. 1206.

Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 р. № 3. *Офіційний вісник України*. 2016. № 55. Ст. 1931.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. С. 134–156.

Адміністративне право: Загальна частина: [навч. посібник] / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Харків: Одиссей, 2011. С. 86–97.

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.

Битяк Ю. П. Конституційно-правове регулювання державної служби в Україні. *Правова система України: історія, стан та перспективи*: [у 5-ти т.]. Харків: Право, 2008. Т. 2. С. 306–323.

Гришук А. Б. Державна служба в Україні: адміністративно-правовий вимір: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 232 с.

Державна служба: організаційно-правові основи і шляхи розвитку / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін Юре, 1999. 273 с.

Петришин А. В. Государственная служба. Историко-теоретические предпосылки, сравнительно-правовой и логико-понятийный анализ: монография. Харьков: Факт, 1998. 168 с.

Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів: монографія. Харків: Право, 2010. 216 с.

Янюк Н. Дисциплінарна відповідальність державних службовців за законом України «про державну службу» (2015): правовий аналіз. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2016. Вип. 62. С. 138–147.

Т е м а 6. Громадяни – суб’єкти адміністративного права

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття «адміністративно-правовий статусу громадян».
2. Адміністративна правосуб’єктність громадян.
3. Суб’єктивні публічні права й обов’язки громадян у сфері публічного адміністрування.
4. Особливості адміністративно-правового становища іноземців й осіб без громадянства.
5. Гарантії прав і свобод громадян у сфері публічного адміністрування.

При написанні роботи слід наголосити на тому, що громадяни становлять найбільшу групу суб’єктів адміністративно-правових відносин. Більшість прав і свобод громадян реалізується, а обов’язків – виконується у сфері публічного адміністрування.

Належного висвітлення потребує поняття “адміністративно-правовий статус громадян”, характеристика його складових – суб’єктивних публічних прав і обов’язків громадян, що опосередковуються нормами адміністративного права, а також гарантії їх реалізації.

Окрему увагу слід приділити питанню адміністративної право- і дієздатності громадян як передумов їх правового статусу. Для розкриття сутності цих понять необхідно з’ясувати моменти їх виникнення і припинення, обставини, що впливають на обсяг праводієздатності.

Рекомендується розглянути конституційні права, свобо-

ди і обов'язки громадян, які переважно реалізуються у взаємовідносинах із суб'єктами публічного адміністрування, передбачені, зокрема, статтями 26, 29, 33, 35, 36, 38, 39, 40, 46, 49, 53, 55, 56, 65, 66, 67 Конституції України.

Іноземці й особи без громадянства, перебуваючи в Україні, мають права і виконують обов'язки, обсяг яких не тотожний правам і обов'язкам громадян України. Варто визначити особливості реалізації права іноземців і осіб без громадянства на в'їзд в Україну, виїзд з України і транзитний проїзд через її територію, пересування по країні, права на участь в управлінні державними справами, права на освіту, охорону здоров'я, військову службу тощо.

У роботі треба розглянути гарантії як умови й засоби, що забезпечують реалізацію і всебічну охорону прав і свобод громадян у взаємовідносинах із публічною адміністрацією. Достатньо буде перелічити їх: адміністративне оскарження, судовий захист, правова допомога громадянам, пільги громадян, контроль і нагляд у сфері публічного адміністрування, відповідальність державних службовців за порушення прав і свобод громадян тощо, розкривши сутність однієї з таких гарантій.

Для повного і всебічного висвітлення теми доцільно проаналізувати рекомендовані нормативно-правові акти і спеціальну літературу.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014.

Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон від 19.11.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 102.

Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 370.

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України від 11.12.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

Про засади державної політики України в галузі прав людини: постанова Верховної Ради України від 17.06.1999 р. *Офіційний вісник України*. 1999. № 25. Ст. 1147.

Авер'янов В. Б. Забезпечення прав і свобод людини – пріоритетна орієнтація адміністративної реформи в Україні. *Юридичний вісник*. Одеса, 2000. № 2. С. 68.

Бойко І. В. Роль адміністративного права у формуванні правового статусу людини і громадянина. *Вісник АПрН України*. 2013. № 2 (73). С. 157–165.

Дракохруст Т.В. Особливості правової регламентації законодавства України у сфері захисту прав іноземців та осіб без громадянства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С.190–193.

Загородня Н.В. Адміністративно-правовий статус громадян України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 33. С.75–77.

Коваль В.О. Забезпечення прав іноземців та осіб без громадянства в адміністративних справах про їх видворення за межі України. *Право України*. 2016. № 3. С.269–276.

Константий О.В. Концепція «суб'єктивних публічних прав» як об'єкта захисту в адміністративному судочинстві: по-

рівняльно-правовий аналіз підходів до застосування в німецькій та вітчизняній практиці. *Порівняльно-аналітичне право. Електронне наукове видання*. 2014. № 1. С. 159–162.

Костюшко О.П. Забезпечення адміністративно-правових гарантій прав і свобод людини та громадянина. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (14). С. 162–177.

Мальцев В.В. Адміністративно-правовий режим перебування іноземців та осіб без громадянства і його забезпечення Національною поліцією. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип.1(22). Т. 3. С. 180–187.

Мацелик Т.О. Суб'єктивне публічне право як юридичний феномен. *Юридичний вісник*. 2011. № 3 (20). С. 67 – 71.

Олексенко Т.М. Правосуб'єктність громадян в адміністративному праві : теоретико-методологічний аспект. *Право і державне управління*. 2015. № 1 (18).С.13–18.

Олефір В.І. Оптимізація адміністративно-правового механізму видворення іноземців : проблеми теорії та практики адміністративної юрисдикції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2015. Вип.2.С. 93–97.

Т е м а 7. Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття й сутність категорії «внутрішньо переміщена особа».
2. Набуття статусу внутрішньо переміщеної особи.
3. Особливості реалізації внутрішньо переміщеними особами суб'єктивних публічних прав і виконання обов'язків.
4. Припинення статусу внутрішньо переміщеної особи.
5. Захист прав внутрішньо переміщених осіб.

При написанні роботи слід розкрити зміст і сутність категорії «внутрішньо переміщена особа» (ВПО) як особи, яку

змусили полишити своє житло і переміститися до іншої частини її власної держави. Для цього варто порівняти цю категорію з іншими, близькими за значенням: біженець, особа, яка потребує додаткового захисту, тощо. Буде доречним проаналізувати дві основні ознаки ВПО: вимушена природа від'їзду і факт того, що ця особа залишається у власній країні.

Належного висвітлення потребує питання набуття статусу внутрішньо переміщеної особи, зокрема, для цього слід з'ясувати підстави для його отримання, порядок реєстрації осіб, вимушено переміщених усередині країни, окреслити органи, уповноважені посвідчувати це положення особи.

ВПО потребують особливої уваги й допомоги з боку держави, створення необхідних умов для гідного життя. Забезпечення внутрішньо переміщеної особи відповідними документами про її статус важливе для реалізації належних їй прав і свобод, а також виконання покладених на неї законом обов'язків. У курсовій роботі доцільно окремо вказати особливості реалізації цими особами прав і виконання обов'язків. Студент на власний розсуд може здійснити ґрунтовний аналіз одного чи декількох прав ВПО, реалізація яких відбувається з особливостями, встановленими законами.

У демократичному суспільстві захист прав громадян є пріоритетом, у той же час особливого значення він набуває для внутрішньо переміщених осіб. Правовою ж основою захисту прав і свобод цих осіб виступають положення ст. 3 Конституції України. Крім того, ст. 40 і 55 Основного Закону України закріплюють засади механізму захисту прав ВПО, порушених рішеннями, діями і бездіяльністю представників публічної адміністрації. З огляду на це вбачається за доцільне розкрити сутнісний зміст права на захист ВПО, проаналізувати обов'язок держави захищати внутрішньо переміщених осіб.

Для повного висвітлення теми необхідно провести аналіз рекомендованих нормативно-правових актів і спеціальної літератури.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст.1.

Про облік внутрішньо переміщених осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 509 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>

Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. № 909-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80#Text>

Балуєва О.В, Аракелова І.О. Шляхи вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб: міжнародний досвід. Електронне наукове фахове видання "*Державне управління: удосконалення та розвиток*". 2015. № 12 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=929>

Бовкун Е. М. Набуття, реалізація і припинення правового статусу внутрішньо переміщеної особи в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 66–69.

Бойко І.В. Способи захисту суб'єктивних публічних прав внутрішньо переміщених осіб. *Права біженців та внутрішньо переміщених осіб: краєві європейські практики та шляхи їх імплементації*: матеріали Міжнар. конф. (Харків, 3–4 квітн. 2018 р.) Харків: Право, 2018. С. 104–109.

Гожда К.Є., Рекотова, О.П. Генезис поняття «внутрішньо переміщених осіб». *Молодий вчений*. 2018. № 4(2). С. 659–662.

Жванія Т.В. Сучасна вимушена міграція: соціально-політичні аспекти. *Сучасне суспільство*, 2015. 2(2). С. 46–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2015_2%282%29_7

Захист внутрішньо переміщених осіб: монографія / за заг. ред. О.Я. Рогача, М.В. Савчина, М.В. Менджул. Ужгород. 2018. 268 с.

Ляшко О. О. Соціальні права мешканців тимчасово окупованих територій: проблеми реалізації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія "Юридичні науки"*. 2019. Т. 30 (69), № 2. С. 34–39.

Ісаєва Н.С. Теоретико-правова характеристика визначення поняття «внутрішньо переміщені особи». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 70–75.

Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. Агентство ООН у справах біженців (UNHCR). URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>

Кульчицький Т.Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2017. № 1(19). С. 51–57.

Кхасраві О.З. Поняття та підстави внутрішніх переміщень населення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2016. № 3(1). С. 154–157.

Лішик О. П. Проблеми соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 10. С. 86–89.

Логвинова О.М. Внутрішньо переміщені особи як категорія вимушених мігрантів: поняття та ознаки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Географічні науки*. URL: <https://gj.journal.kspu.edu/index.php/gj/article/view/272>

Михайловський В.І. Внутрішньо переміщені особи – особливості національного та міжнародно-правового забезпечення. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 4. С. 151–155.

Наливайко Л.Р., Орешкова А.Ф. (2018). Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття. *Право і суспільство*. 2016. № 1(1). С. 34–39.

Сірант М.М. Біженці та внутрішньо переміщені особи: співвідношення понять. *Митна справа*. 2015. № 2. С. 154–159.

Турецька Я.П. Співвідношення понять «біженець» та «внутрішньо переміщена особа». *Порівняльно аналітичне право*. 2017. № 5. С. 72–74.

Тема 8. Форми державного управління

Орієнтовний план

1. Зміст і співвідношення категорій «державне управління» і «публічне адміністрування» в теорії адміністративного права.
2. Поняття та співвідношення форм державного управління.
3. Правова природа актів державного управління, їх класифікація та дія.
4. Види та особливості адміністративного договору.

Правові й неправові форми державного управління тісно взаємопов'язані, однак питання їх співвідношення в науковій літературі з адміністративного права розроблені недостатньо, тож необхідно ознайомитися зі спеціальною літературою, проаналізувати позиції авторів, узагальнити їх погляди, висловити власну думку, дати визначення поняття “форми державного управління”, охарактеризувати їх види і співвідношення.

При цьому слід пам'ятати, що здійснення виконавчої влади у правовій формі є проявом того, що повноваження, якими наділені управлінські органи, носять державно-владний характер.

Розкриваючи сутність правової природи актів державного управління, необхідно виходити з того, що вони підзаконними. Потрібно виокремити їх характерні ознаки, зосередившись на тих, що дозволяють відрізнити їх від інших юридичних актів.

При розгляді класифікації актів державного управління необхідно навести конкретні приклади.

Висвітлюючи питання дії актів державного управління, слід спиратися на положення про те, що органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень й у спосіб, передбачені Конституцією та законами України, які є засадничими і вихідними щодо актів державного управління.

Разом із тим далеко не всі питання нормотворчості органів виконавчої влади знайшли своє належне закріплення в законодав-

чих актах, тому непоодинокими є випадки, коли орган виконавчої влади самостійно (власним актом) встановлює для себе процедуру прийняття актів управління. Досліджуючи це питання, варто ознайомитися з положеннями проєктів Закону України “Про нормативно-правові акти” і Закону України «Про адміністративну процедуру», що дасть можливість отримати уявлення про найближчі перспективи правового регулювання нормотворчої діяльності органів державного управління в нашій державі.

Адміністративний договір протягом останніх двох десятиліть вважається перспективним напрямком розвитку правового регулювання державного управління. При розгляді цього питання потрібно визначити поняття “адміністративно-правовий договір”, окреслити характерні риси, що відрізняють його від цивільного договору, проаналізувати підходи науковців до класифікації адміністративних договорів.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 20. Ст. 619.

Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950. *Офіційний вісник України*. 2007. № 54. Ст. 2180.

Про адміністративну процедуру: проєкт Закону України від 15.05.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834.

Про нормативно-правові акти: проєкт Закону України від 01.12.2010 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=39123.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: 2012. С. 152–172.

Адміністративне право : підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М. Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.

Афанасьєв К. К. Адміністративні договори: реалії та перспективи: монографія. Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. 180 с.

Бахрах Д. Н. Формы и методы деятельности государственной администрации / Д. Н. Бахрах, С. Д. Хазанов. Екатеринбург: Урал. ин-т экономики, упр. и права, 1999. 176 с.

Бугайчук К. Л. Співвідношення публічного адміністрування з іншими управлінськими категоріями *Вісник ХНУВС*. 2017. № 4 (79). С. 154–165. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3125/Spivvidnoshennia%20publ ichnoho%20administruvannia%20_Buhaichuk_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін Юре, 2002. 668 с.

Гетьман А. Є. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. *Теорія і практика правознавства*. Вип. 1 (9) / 2016. URL: <file:///D:/Dmitriy/Downloads/66302-142826-1-PB.PDF>

Тимчишин Т. М. Окремі аспекти використання адміністративного договору в регулюванні відносин державного управління. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2016. № 1. С. 217–225. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2016/16_ttmvdu.pdf.

Т е м а 9. Адміністративні послуги

Орієнтовний план

1. Поняття й ознаки адміністративних послуг.
2. Класифікація адміністративних послуг.
3. Правові засади надання адміністративних послуг.
4. Процедура надання адміністративних послуг.

При написанні роботи слід з'ясувати, як в Україні формувалася інститут адміністративних послуг, розкрити зміст і сутність категорії «адміністративна послуга», зокрема, проаналізувати її законодавче тлумачення. Окрема увага має бути приділена таким ознакам адміністративних послуг, як: безпосередня ініціатива фізичної чи юридичної особи для отримання послуги; суб'єкти їх надання – органи державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації, уповноважений відповідно до закону надавати адміністративні послуги. При цьому варто акцентувати на тому, що для кожної адміністративної послуги передбачений спеціальний орган, оскільки їх надання пов'язане з реалізацією цими органами владних повноважень; а мета – забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб; кінцевим же результатом надання послуги виступає прийняття адміністративного акта, спрямованого на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків особи, яка звернулася за послугою.

Висвітлюючи питання класифікації адміністративних послуг, варто поділити їх на види за наступними критеріями: за предметом (характером) питань, за вирішенням яких звертаються особи до адміністративних органів; за змістом адміністративної діяльності щодо надання адміністративної послуги; за способом отримання тієї чи іншої адміністративної послуги; залежно від їх правової природи; залежно від необхідності сплачувати адміністративний збір за отримання послуги.

Правова регламентація діяльності з надання адміністративних послуг в Україні є достатньо розгалуженою й різномірною. З огляду на це необхідно проаналізувати такі основні акти у цій сфері, як Конституція України, Закон України «Про адміністративні послуги» та різноманітні міжнародні угоди, що стосуються принципів взаємовідносин суб'єктів публічної адміністрації з приватними особами. Крім того, низка законів регламентують підстави й процедуру надання окремих видів адміністративних послуг. Так, порядок надання послуг у сфері підприємницької діяльності врегульовано законами України «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Про державну

реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, громадських формувань», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності». Сфера соціальних адміністративних послуг регламентована законами України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям».

У роботі доречно розглянути три процедури надання адміністративних послуг: 1) безпосередньо суб'єктами надання адміністративних послуг; 2) через центри надання адміністративних послуг; 3) в електронній формі через Єдиний державний портал адміністративних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів й органів місцевого самоврядування.

Для повного висвітлення теми необхідно проаналізувати рекомендовані нормативно-правові акти й спеціальну літературу.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст.409.

Про Порядок ведення Реєстру адміністративних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-2013-%D0%BF#Text>

Про Примірне положення про центр надання адміністративних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 20.02.2013 р. № 118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2013-%D0%BF#Text>

Про Порядок ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-2013-%D0%BF#Text>

Про затвердження вимог до підготовки технологічної картки адміністративної послуги: постанова Кабінету Міністрів

України від 30.01.2013. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2013-%D0%BF#Text>

Афанасьєв К. К. Адміністративні послуги : навч. посібник. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 175 с.

Дрозд О. Ю., Левченко О. В. Безконтактні адміністративні послуги державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру: питання теорії та практики : монографія. Київ : НДІ публіч. права, 2016. 223 с.

Буханевич О. М. Адміністративні послуги в Україні: теорія та практика реалізації : монографія. Київ : Ін-т з-ва Верхов. Ради України, 2015. 385 с.

Науково-практичний коментар до Закону України "Про адміністративні послуги" / [Андрійко О. Ф. та ін. ; за заг. ред. В. П. Тимощука]. Київ : Москаленко О. М., 2013. 391 с.

Система управління якістю адміністративних послуг: навч. посібник. / [упоряд. Є. М. Хриков]. Луганськ : ДЗ "ЛНУ ім. Тараса Шевченка", 2012. 207 с.

Соловйова О.М. Принципи надання адміністративних послуг. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2013. Вип. № 14. С. 87–91.

Соловйова О.Н. Требования к качеству административных услуг. *Legea si Viata. Republica Moldova*. Februarie 2015. С. 95–99.

Тимощук, В. П. Оцінка якості адміністративних послуг / відп. ред. І. Б. Коліушко. Київ : Факт, 2005. 88 с.

Т е м а 10. Адміністративний примус

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Сутність адміністративного примусу, його відмінність від інших видів державного примусу.
2. Класифікація заходів адміністративного примусу.
3. Адміністративно-запобіжні заходи.
4. Заходи припинення правопорушень.

При висвітленні першого питання доцільно звернути увагу на те, що адміністративний примус – це один із видів державного примусу. У зв'язку з цим бажано, по-перше, перерахувати загальні риси, притаманні всім видам державного примусу, і, по-друге, виокремити низку характерних особливостей адміністративного примусу.

Теоретичне і практичне значення має класифікація заходів адміністративного примусу за видами. При викладенні другого питання слід розглянути різні наукові погляди щодо такої класифікації. Бажано висловити свою думку з цього питання, показати відмінність різних заходів примусу.

Після ознайомлення із запропонованими для написання курсової роботи літературою й нормативно-правовими актами можна зробити висновок, що всі суб'єкти публічного адміністрування у процесі виконання своїх функцій у змозі застосовувати запобіжні заходи і заходи припинення правопорушень, з огляду на це систематизувати їх важко. Однак у роботі доцільно визначити їх загальні риси, а також навести приклади як найтисліших запобіжних заходів, так і заходів припинення правопорушень.

Розкриваючи третє питання, необхідно зауважити, що використання адміністративно-запобіжних заходів не пов'язане із вчиненням неправомірних дій. Їм притаманний профілактичний характер, що не виключає їх здійснення у примусовому порядку, оскільки небезпека, якій вони протидіють, загрожує або окремій фізичній особі, або суспільству і державі.

При викладенні четвертого питання треба встановити мету використання заходів припинення, виокремити їх види, а також, посилаючись на приписи запропонованих нормативних актів, окреслити процедури застосування деяких із них.

Список нормативно-правових актів і літератури

Кодекс України про адміністративні правопорушення:
Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.

Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218.

Весельська Т. Адміністративне затримання особи: українські реалії та міжнародний досвід. *Право України*. 2010. 2. С. 243–249.

Гайворонська Я. В. Адміністративно-правовий примус у системі фінансового моніторингу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 18 с.

Гришина Н. В. Сутність адміністративно-запобіжних заходів, їх місце в системі адміністративного примусу. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Серія “Право”. 2014. № 1137. С. 90–93.

Грянка Г. В. Перевірка документів як захід адміністративно-процесуального попередження. *Право і суспільство*. 2011. № 3. С. 112–116.

Гула І. Л. Адміністративно-правове забезпечення примусового видворення іноземців та осіб без громадянства з України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 20 с.

Демський Е. Процесуальний примус у правовій системі України: постановка проблеми. *Слово національної школи суддів України*. 2017. № 2. С. 50–62.

Іванцов В. О. Заходи адміністративного примусу в діяльності органів державної податкової служби. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. Вип. 36. С. 288–297.

Коліушко І. Поняття адміністративного примусу потребує ґрунтового переосмислення. *Право України*. 2010. № 4. С. 307–313.

Живко М. Зміст поняття “адміністративний примус” і його роль в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ. *Юридичний вісник*. 2015. № 2. С. 137–142.

Кириленко Є., Тунтула О. Сутність і співвідношення заходів державного і адміністративного примусу. *Вісник прокуратури*. 2010. № 11. С. 99–103.

Кисіль Л. Є. Адміністративно-правове регулювання відносин органів публічної адміністрації та громадян із застосування заходів адміністративного примусу. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 84–88.

Коренева М. М. Адміністративно-правовий механізм зниження юридичних ризиків у заходах примусу органів виконавчої влади України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 19 с.

Коломоєць Т. О. Класифікація заходів адміністративного примусу. *Право України*. 2003. № 2. С. 105–111.

Коломоєць Т. О. Феномен адміністративного затримання як заходу адміністративного припинення: монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 216 с.

Кучерина С. Є. Організаційно-правові засади застосування і використання співробітниками Служби безпеки України вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу: монографія. Харків : Право, 2016. 134 с.

Прокопенко В. В., Калакайло Р. І. Процесуальні дії у справах про порушення митних правил: монографія. Чернівці: Технодрук, 2015. 175 с.

Прокопенко В.В. Заходи адміністративного попередження, що застосовуються митними органами. URL: <http://www.sworld.com.ua/simpoz2/35.pdf>

Савіцький Р.Є Заходи адміністративного попередження в діяльності Державної архітектурно-будівельної інспекції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. С.169–173: URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo05-2/part_3/49.pdf

Троянський О. А. Місце адміністративно-запобіжних заходів у системі адміністративного примусу. *Держава та регіони. Серія “Право”*. 2010. Вип. 3. С. 99–102.

Тернищак М. М. Аналіз адміністративного примусу та адміністративного сервісу в контексті публічного адміністрування в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 153–156.

Устименко Є. Систематизація заходів адміністративного припинення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 160–163.

Тема 11. Адміністративна відповідальність

Орієнтовний план

1. Поняття, особливості й характерні риси адміністративної відповідальності.
2. Адміністративне правопорушення і його склад.
3. Цілі й види адміністративних стягнень.
4. Порядок накладення адміністративних стягнень.

Перш ніж почати розкриттям теми варто уважно вивчити рекомендовані акти і спеціальну літературу.

Відповідаючи на перше питання, слід розглянути зміст поняття “адміністративна відповідальність” й охарактеризувати його особливості. При цьому важливо вказати на те, що дане поняття по-різному визначається авторами монографічної літератури.

Друге питання потребує наведення ознак адміністративного правопорушення. Для розкриття суті адміністративного проступку треба, по-перше, вивчити ст. 9 КУпАП; по-друге, докладно викласти зміст поняття “адміністративне правопорушення” і його склад. Важливо звернути увагу на те, що адміністративне правопорушення є основою адміністративної відповідальності. Аналізуючи зміст чинного законодавства, необхідно показати, що є й інші підстави для притягнення до адміністративної відповідальності.

При відповіді на третє питання теми курсової роботи треба висвітлити цілі адміністративних стягнень, розкрити зміст і особливості кожного із них. Крім того, слід мати на увазі, що до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 24¹ КУпАП, які мають виховний характер й адміністративними стягненнями не визнаються. Далі, розглядаючи правила накладання стягнень, слід окреслити загальні правила, у тому числі обставини, що пом’якшують або обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Окремо варто зупинитись на накладенні адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних пра-

випорушень. Завершуючи висвітлення запланованих питань, укажіть строки накладення адміністративного стягнення.

При викладенні основних проблем адміністративної відповідальності бажано теоретичні положення курсової роботи проілюструвати прикладами з практики.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Кодекс України про адміністративні правопорушення: наук.-практ. коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. Київ: Правова єдність, 2008. 781 с.

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 87. Ст. 2474.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.: за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2012. 656 с. С. 185–209.

Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. А. Т. Комзюка. 3-тє вид., доопр. Харків, 2007. 80 с.

Битяк Ю. П. Переконавання та примус у державному управлінні: адміністративна відповідальність: [конспект лекцій] / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк. Харків, 1994. 44 с.

Коломоець Т.О. Сквирський І. О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: теорія, досвід, та практика застосування: монографія. Київ: Істина, 2008. 184 с.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник / В. К. Колпаков. Київ, 2008. 256 с.

Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення: затв. наказом Міністерства юстиції України від 12.03.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 24. Ст. 986.

Коломоець Т. О. Адміністративна відповідальність: навч. посібник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ: Істина, 2011. 184 с.

Матіос А. В. Адміністративна відповідальність посадових осіб: монографія. Київ: Знання. 2007. 223 с.

Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко [та ін.] ; за ред. В. В. Коваленка. Київ, 2012. С. 309–364.

Завальний В. М. Проблеми застосування адміністративних стягнень у вигляді позбавлення спеціального права, наданого громадянину, та виправних робіт. *Форум права*: електрон. наук. фахове вид. 2008. № 1. С. 134–139.

Кізіма Н. Особливості застосування конфіскації як одного із видів адміністративних стягнень. *Право України*. 2001. № 4. С. 80–83.

Коломоець Т. О. Штрафи за законодавством про адміністративні правопорушення України: монографія. Запоріжжя: Верже, 2000. 241 с.

Коломоець Т. О., Алімов К. О. Громадські роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: монографія. Запоріжжя : Запорізь. нац. ун-т, 2011. 258 с.

Коломоець Т., Куразов Ю. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1 (2). С. 105–114.

Битяк Ю. П., Барабаш Ю. Г., Баранова Л. М. та ін. Проблеми правової відповідальності: монографія / за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2014. С. 137–175.

Тема 12. Адміністративний процес

Орієнтовний план

1. Адміністративний процес: поняття й особливості.
2. Принципи адміністративного процесу.
3. Структура адміністративного процесу.
4. Адміністративно-процесуальні відносини.
5. Суб'єкти адміністративного процесу.

У роботі, розглядаючи поняття й особливості адміністративного процесу, необхідно звернути увагу на теорію і правову природу юридичного процесу. Також доцільним буде провести порівняльний аналіз адміністративного процесу з цивільним і кримінальним.

У відповіді на друге питання необхідно звернути особливу увагу на зв'язок принципів адміністративного процесу із основоположними конституційними принципами державного управління, а також наголосити на специфіці адміністративно-процесуальної сфери. Крім того, важливо зупинитися на принципі неухильної реалізації правових презумпцій, які діють в адміністративно-процесуальній сфері. Зокрема, треба розглянути принцип презумпції невинуватості та презумпції правомірності дій і правової позиції громадянина.

Розкриваючи структуру адміністративного процесу, слід зосередитися на тому, що значна частина проваджень у структурі адміністративного процесу спрямована на регулювання правовідносин, які носять позитивний характер і виникають у ході виконавчо-розпорядницької діяльності державних органів. Однак під час такої діяльності трапляються порушення правових норм, які вимагають відповідного реагування з боку державної влади. Це і зумовлює появу правоохоронної діяльності, яка полягає в розгляді справ про правопорушення, правових спорів по суті, а також в ухваленні щодо них рішень. Така діяльність має назву юрисдикційної, її також доцільно розглянути в роботі, особливу увагу звертаючи на її характерні риси та особливості. Досліджуючи стадії адміністративного процесу, слід навести приклади з практики, тобто

навести матеріали декількох адміністративних проваджень.

Досліджуючи адміністративно-правові відносини, доцільно розглянути склад адміністративно-процесуальних правовідносин, розкрити його поняття, а також елементи, зокрема, суб'єкти правовідносин, об'єкти правовідносин, зміст правовідносин, юридичні факти і юридичні стани.

У п'ятому розділі слід звернути увагу на класифікації суб'єктів адміністративного процесу, яких необхідно розглянути з точки зору чинного законодавства України, а також висвітлити питання реалізації й охорони прав громадян в адміністративно-процесуальній сфері.

Список нормативно-правових актів і літератури

Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ: Законом України від 22.02.2006 р. № 3460-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 29. Ст. 245.

Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, 37. Ст. 446.

Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 40-41, Ст. 379.

Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.

Бородін І. Л. Адміністративне право України: підручник. Київ: Алерта, 2019. 548 с.

Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Акад. адмін.-прав. наук, 2020. 466 с.

Адміністративне процесуальне право: навч. посібник /

кол. авт.; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.

Бандурка О. М. Адміністративний процес України: монографія. Харків: ХНУВС, Майдан, 2019. 422 с.

Бурбика М. М., Колеснікова М.В., Солонар А.В. Адміністративний процес України (у схемах): навч. посіб. Суми: Сумськ. держ. ун-т, 2019. 108 с.

Тернушак М. М. Щодо питання співвідношення категорій «адміністративний процес» та «адміністративна процедура». URL: <chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbfmadadm/http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2020/1/14.pdf>

Т е м а 13. Провадження у справах про адміністративні правопорушення

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Загальна характеристика провадження у справах про адміністративні правопорушення.
2. Види, мета застосування і загальна характеристика заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.
3. Розгляд справ про адміністративне правопорушення: місце, строки і порядок.
4. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення й органи (посадові особи), які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.
5. Особливості виконання постанов про накладення окремих видів адміністративних стягнень.

Перед викладенням теми належить уважно вивчити рекомендовані акти і спеціальну літературу.

Розкриваючи перше питання, слід охарактеризувати поняття, вимоги, завдання, принципи, правове регулювання, стадії та строки щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення. Розгляд першої стадії провадження потребує

визначення поняття, підстав справи про адміністративні правопорушення, описання змісту протоколу. На стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення треба вказати порядок, місце, строки розгляду такої справи й обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи, види постанов у справі, їх форми, зміст, структуру. На стадії оскарження необхідно звернути увагу на: порядок оскарження і строки оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення. І насамкінець, на стадії виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення варто охарактеризувати строки звернення до виконання й осіб, уповноважених здійснювати виконання постанови про адміністративне правопорушення.

При висвітленні другого питання необхідно відобразити такі заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як доставлення правопорушника, адміністративне затримання, особистий огляд і огляд речей, вилучення речей і документів, відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами, огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, тощо.

Ведучи мову про права й обов'язки осіб, які беруть участь у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, слід зупинитися на адміністративно-правовому статусі потерпілого, законних представників, захисників, свідків, експертів, перекладачів.

Далі, розглядаючи підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, треба дати визначення поняття “підвідомчість” і розкрити його значення, вказати види підвідомчості, а також висвітлити повноваження органів, їх посадових осіб стосовно розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Список нормативно-правових актів і літератури

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с. С. 294–308.

Адміністративне право: альбом схем: [навч. посібник] / уклад.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. 3-тє вид., змін. та допов. Харків: Право, 2015. 150 с. С. 71–98.

Адміністративна відповідальність: навч. посібник / за заг. ред. Т. О. Коломєєць. Київ: Істина, 2011. 184 с.

Адміністративне право: навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін. Вид. 5-тє, допов. та перероб. Законодавство станом на 1 груд. 2019 р. Харків: Право, 2020. 192 с.

Богуцький В. В., Богуцька В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Харків: ФІНН, 2011. 200 с.

Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122 (з наст. змін. і допов.).

Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Ковалів М. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 240–248.

Углік Н. Поняття та класифікація заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 4. С. 51–53.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.

Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських, виправних та суспільно корисних робіт: наказ Міністерства юстиції України від 19.03.2013 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-13>

Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення: постанов Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1086. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-п>

Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції

транспортних засобів та їх зберігання: постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1102. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-n>

Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду: наказ МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>

Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ Міністерства внутрішніх справ від 07.11.2015 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>

Рудай К. М. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Від громадянського суспільства – до правової держави: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (28 квіт. 2006 р.) / ХНУ ім. В. М. Каразіна. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. С. 302–306.*

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення № 5-пн/2015 від 26.05.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15/ed20160611>

Самбор М. А. Провадження у справі про адміністративне правопорушення: поняття й погляди. *Вісник Дніпропетровського державного університету ім. Альфреда Нобеля.* 2015. № 1 (6). С. 128–134.

Тема 14. Контроль і нагляд у сфері публічного адміністрування

Орієнтовний план

1. Законність і дисципліна у сфері публічного адміністрування, їх значення для суспільства.
2. Контроль, нагляд і звернення громадян як основні способи забезпечення законності й дисципліни у сфері публічного адміністрування. Їх загальні й особливі риси.
3. Контроль в управлінні з боку законодавчої, виконавчої і судової влади, форми і методи його здійснення.

Розглядаючи питання законності й дисципліни у сфері публічного адміністрування, слід розкрити їх роль і значення, довести, що вони є основними чинниками ефективного функціонування державних інститутів, стабільного й поступового розвитку суспільства. Доцільно зупинитися на порівняльному аналізі законності й дисципліни, виявленні їх спільних і особливих рис. Доречно зробити наголос на тому, що законність – багатогранне й відносно статичне явище, яке знаходить своє зовнішнє відображення в чинних нормативних актах. Дисципліна ж проявом динамічної сторони законності, що проявляється як в активній (виконання вимог нормативних актів), так і в пасивній (утримання від протиправної поведінки) поведінці фізичних і юридичних осіб.

Такий самий підхід потрібно використовувати і при висвітленні другого питання. Це означає, що слід приділити увагу меті й принципам контролю, нагляду, а також зверненню громадян; сформулювати дефініції понять “контроль”, “нагляд”, “звернення громадян за захистом своїх прав у сфері публічного адміністрування”, “державний контроль”, “контроль у державному управлінні”, “громадський контроль”; показати, як вони співвідносяться між собою і в чому полягає їх відмінність. Бажано розглянути види контролю, загальні правила вчинення контрольних дій (процедура контролю).

Розкриваючи зміст третього питання, основну увагу

треба зосередити на дослідженні правового статусу у сфері контрольних повноважень різних гілок влади, показати форми й методи здійснення ними цих повноважень, сильні й слабкі місця чинної нормативної бази, яка регулює правовий статус даних органів. Доречним тут буде й визначення системи контролюючих і наглядових органів в Україні, окреслення їх нормативної бази. Окремо варто зупинитися на плінності законодавства, що регулює діяльність контролюючих органів, різновекторності напрямів контролю в Україні, множинності форм і методів, які використовують контролюючі органи для реалізації своїх повноважень.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 36. Ст. 360.

Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34–35. Ст. 458.

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218.

Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. (в ред. Закону від № 3682-XII від 15.12.93 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 1. Ст. 1.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 2493-III. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.

Типове положення про міністерство України затверджене Указом Президента України від 24.12.2010 р. № 401/2011. *Офіційний вісник України*. 2010. № 34 (спец. вип.). Ст. 1087.

Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001. *Офіційний вісник України*. 2011. № 75. Ст. 2799.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. 392 с.

Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина: навч. посіб. / І. О. Ієрусалімова, І. О. Ієрусалімов, П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко. Київ: Знання, 2007. 223 с.

Андрійко О. Ф. Державний контроль у сфері виконавчої влади України. Київ, 1999. 45с.

Акти прокуратури: підготовка і внесення: навч. посібник / Ю. Є. Полянський, В. В. Долежан. Одеса: Юрид. літ., 2003. 245 с.

Баклан О. Про звернення громадян: деякі питання правотворчості та правозастосування. *Право України*. 2007. № 3. С. 89–92.

Гаращук В. М. Суть, принципи та гарантії законності. *Проблеми законності*. 2000. Вип. 42. С. 106–112.

Гаращук В. М. Дисципліна в державному управлінні. *Проблеми законності*. 2000. Вип. 45. С. 123–127.

Гаращук В. М. Система контролюючих органів та їх повноваження: загальний огляд. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків: Право, 2003. № 5. С. 67–74.

Гаращук В. М. Проблеми організаційного забезпечення контролю й нагляду в державному управлінні. *Проблеми законності*. 2005. Вип. 71. С. 100–113.

Державний контроль у сфері виконавчої влади. *Виконавча влада і адміністративне право* / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін Юре, 2002. С. 427–510.

Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: [монографія] / за ред. І. О. Кресіної. Київ: Логос, 2007. 316 с.

Денисюк С. В. Сутність громадського контролю співвідношення понять у теорії та законодавстві. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. С. 341–347.

Март'янов І. В. Нагляд прокуратури і контроль державних органів – способи забезпечення законності в державному управлінні. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ., 2003. № 19. С. 214–217.

Полтораков О. Громадський контроль над “силовими” структурами в Україні: проблеми та перспективи. URL: <http://www.niisp.gov.ua/articles/109/>

Сушко Л. Зміст контрольної діяльності органів державної влади. *Право України*. 2006. № 11. С. 118–120.

Федоровська О. Б. Правове забезпечення громадського екологічного контролю в Україні: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2007. 196 с.

Цивільний контроль за діяльністю міліції: організаційно-правові питання: [наук.-практ. посібник] / за заг. ред. М. І. Іншина, О. М. Музичук, Р. С. Веприцького. Харків, 2008. С. 6–34.

Тема 15. Державні інспекції та інші спеціалізовані контролюючі органи в Україні

Орієнтовний план

1. Система й види спеціалізованих контролюючих органів в Україні.

2. Призначення й місце державних інспекцій серед контролюючих органів України.

3. Фахові повноваження спеціалізованих контролюючих органів в Україні.

Розкриття теми потрібно почати із загальної характеристики інституту контролю й нагляду в управлінні, його ролі в забезпеченні законності й дисципліни в державі і суспільстві. У подальшому слід зосередитися на призначенні й місці спеціалізованих контролюючих органів в Україні, вказати їх особливі ознаки, пояснити, чому держава зараз має саме таку систему спеціалізованих контролюючих органів.

При висвітленні фахових повноважень державних інспекцій, агентств і служб треба підкреслити, що така спеціалізація має як певні позитивні риси (наприклад, підбір високопрофесійних кадрів за конкретним фаховим напрямком контролю), так і недоліки (зокрема, вкрай вузька спеціалізація контролерів, яка іноді стоїть на заваді розпізнавання ними інших видів правопорушень). Зважаючи на реформи, які проводяться в системі органів виконавчої влади, доречно встановити систему і види контролюючих органів, які у своїй назві мають слово “інспекція” або “служба”, “агентство”, висловити своє бачення можливих і доцільних напрямів розвитку національного законодавства, що регулює контрольні повноваження спеціалізованих контролюючих органів. Студент повинен знати зміст низки основних нормативних актів, які закріплюють правовий статус таких органів.

Аналізуючи фахові повноваження спеціалізованих контролюючих органів і нормативно-правові акти, які регулюють їх контрольні повноваження, важливо: зацентрувати увагу на правилах вжиття державними інспекціями, агентствами і службами заходів адміністративного примусу; навести приклади застосування ними примусових дій; вказати, що їх повноваження закріплені не тільки в окремих (спеціальних) нормативних актах, що регулюють повноваження окремого контролюючого органу, а й у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Підсумовуючи, слід викласти власне бачення (пропозиції) щодо вдосконалення чинного законодавства про контрольні повноваження таких органів, шляхів його процесуального забезпечення.

Список нормативно-правових актів і літератури

Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122 (з наступ. змін. та допов.).

Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34–35. Ст. 458 (з наступ. змін. та допов.).

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218 (з наступ. змін. та допов.).

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389 (з наступ. змін. та допов.).

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 7. Ст. 84 (з наступ. змін. та допов.).

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442. *Офіційний вісник України*. 2014. № 74. Ст. 2105(з наступ. змін. та допов.).

Положення Державну інспекцію містобудування України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2020 р. № 219. *Офіційний вісник України*. 2020. № 61. Ст. 967.

Порядок здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 698. *Офіційний вісник України*. 2015. № 74. Ст. 2424 (з наступ. змін. та допов.).

Положення Державну службу якості освіти України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 р. № 168. *Офіційний вісник України*. 2018. № 25. Ст. 892 (з наступ. змін. та допов.).

Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України: затв. постановою Кабінету Міністрів України

від 20.08.2014 р. № 363 *Офіційний вісник України*. 2014. № 69. Ст. 1925 (з наступ. змін. та допов.).

Положення про Державну екологічну інспекцію України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. № 275 *Офіційний вісник України*. 2017. № 36. Ст. 1131 (з наступ. змін. та допов.).

Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 647. *Офіційний вісник України*. 2015. № 72. Ст. 2354 (з наступ. змін. та допов.).

Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. *Офіційний вісник України*. 2015. № 73. Ст. 2402 (з наступ. змін. та допов.).

Положення про Державну інспекцію культурної спадщини України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 р. № 1185. *Офіційний вісник України*. 2020. № 19. Ст. 739 (з наступ. змін. та допов.).

Положення про Державну інспекцію енергетичного нагляду України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.2018 р. № 77. *Офіційний вісник України*. 2018. № 18. Ст. 610 (з наступ. змін. та допов.).

Адміністративне право: підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2020. С. 110–124, 227–244.

Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади. Київ : Наук. думка, 2004. 304 с.

Банчук А. О. Проблеми теорії та практики інспекційної діяльності публічної адміністрації в Україні. Київ: Конус-Ю, 2009. 272 с.

Гарашук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні : монографія. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків : Фоліо, 2002. 176 с.

Гарашук В. М. Повноваження спеціалізованих контролюючих органів. *Проблеми законності*. 1999. Вип. 40. С. 132–140.

Гарашук В. М. Доктрина контролю та нагляду в управлінні. *Правова доктрина – основа формування правової систе-*

ми держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. "Правова доктрина України", Харків, 20–21 листоп. 2013 р. / Нац. акад. прав. наук України. Харків, 2013. С. 201–207.

Головкін О. В. Теоретико-правові аспекти регулювання системи державного контролю і нагляду у галузі охорони довкілля в Україні. *Публічне право*. 2012. № 3.С. 212–217.

Дараганова Н. Контрольно-наглядова діяльність у сфері управління охороною праці в Україні. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2017. № 4. URL: www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/4/11.pdf

Єфіменко Д. К. Правові основи контрольно-наглядової діяльності за дотриманням законодавства про працю України. *Публічне право*, 2012. № 3(7). С. 275–280.

Сушко Л. Зміст контрольної діяльності органів державної влади. *Право України*. 2007. № 9. С. 118–131.

Т е м а 16. Адміністративна юстиція й адміністративне судочинство в Україні

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття “адміністративна юстиція”, її модель та особливості становлення в Україні.
2. Поняття “адміністративне судочинство”, його завдання.
3. Адміністративні суди в Україні: система, юрисдикція й принципи діяльності.

Висвітлюючи перше питання, слід навести визначення поняття “адміністративна юстиція”, назвати її риси. Поряд із характеристикою моделей адміністративної юстиції, які існують у різних країнах світу, варто відзначити, яку з них взято за основу в Україні, а також окреслити особливості української моделі, виявити її імовірні недоліки. Важливо разом із цим виокремити етапи становлення адміністративної юстиції в Україні, надавши їх стислу характеристику.

Після з'ясування змісту поняття “адміністративна юстиція” доцільно встановити, як воно співвідноситься з поняттям “адміністративне судочинство”. У зв’язку з цим викладення другого питання потребує звернення до приписів Кодексу адміністративного судочинства України, якими закріплено відповідну дефініцію, порівняння її із сформульованим на теоретичному рівні визначенням адміністративної юстиції. Належить зосередитися на завданні адміністративного судочинства, установити його відмінність від завдань інших видів судочинства з тим, щоб зробити висновок про доцільність запровадження спеціальних судових процедур, здійснення яких дозволяє захистити права, свободи, інтереси фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку представників влади.

Третє питання вимагає вивчення актів Президента України, які формують систему спеціалізованих адміністративних судів, встановлюють їх мережу і кількісний склад суддів. Дослідження норм Кодексу адміністративного судочинства України дозволить окреслити юрисдикції таких судів і визначити принципи, відповідно до яких вони мають відправляти правосуддя у справах, де одна зі сторін просить захистити її від зловживань із боку наділеного владою суб’єкта. Крім того, слід відзначити, що адміністративні суди вирішують спори, зважаючи як на загальні принципи судочинства, так і на спеціальний, властивий лише даному виду судочинства, принцип офіційного з’ясування всіх обставин у справі. Зміст останнього має бути розкритий при висвітленні даного питання.

Список нормативно-правових актів і літератури

Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n12066>

Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів :

Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>

Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 455/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455/2017>

Адміністративне судочинство: навч. посібник / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін.; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків : Право, 2016. 312 с.

Адміністративне судочинство: підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Істина, 2011. 304 с.

Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика / С. В. Ківалов та ін.; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової. Одеса : Фенікс, 2013. 392 с.

Писаренко Н. Б., Сьоміна В. А. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія. 2-ге вид., зі змін. та допов. Харків : Право, 2012. 136 с.

Писаренко Н. Б. Історія розвитку адміністративної юстиції в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2003. Вип. 4. С. 112–117.

Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст): монографія. Харків: Право, 2019. 248 с.

Т е м а 17. Адміністративно-правові режими

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття й види адміністративно-правових режимів.
2. Поняття й види надзвичайних режимів.
3. Правовий режим надзвичайного стану.
4. Правовий режим надзвичайної екологічної ситуації.
5. Правовий режим воєнного стану.
6. Правовий режим державної таємниці.

Поняття «правовий режим» все більше утверджується як у сфері юридичної науки, так і в адміністративному законодавстві України. Дослідження цього поняття дає змогу виявити специфіку правового регулювання певного об'єкта чи виду діяльності. Крім того, це дозволяє зробити висновок про багатоманітність, багатогранність і всеохоплюваність права як інституційного утворення, а також розглядати його в динаміці, у процесі функціонування.

Розкриваючи перше питання, слід на підставі аналізу чинного законодавства України, наукової та навчальної літератури звернути увагу на юридичну природу й особливості адміністративно-правового режиму, розглянути різні підходи до класифікації адміністративно-правових режимів.

Під час висвітлення другого питання необхідно проаналізувати нормативно-правові акти, які становлять правову основу введення надзвичайних режимів, а також закони, що регулюють діяльність окремих органів державного управління в умовах надзвичайних режимів. На підставі аналізу чинного законодавства України варто визначити різновиди надзвичайних режимів.

Відповідаючи на третє питання, доцільно з'ясувати: що розуміється під правовим режимом надзвичайного стану; які повноваження надаються відповідним органам влади, військовому командуванню й органам місцевого самоврядування; мету, строки, порядок введення й припинення; правові наслідки такого режиму.

Четверте питання потребує розгляду особливостей правового режиму надзвичайної екологічної ситуації, підстав і порядку його введення, а також з'ясування повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших структур щодо забезпечення функціонування такого режиму.

Уважне вивчення й аналіз чинного законодавства, наукової та навчальної літератури допоможе розкрити зміст п'ятого питання, встановити специфіку правового режиму воєнного стану, повноваження органів державної влади щодо його введення. Слід сфокусувати увагу на повноваженнях органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування в умовах воєнного

стану, які необхідні для відвернення загрози й забезпечення національної безпеки, а також свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строків обмежень, чинних під час дії правового режиму воєнного стану.

При висвітленні шостого питання важливо окреслити сутність, підстави, порядок введення правового режиму державної таємниці, а також правові засади встановлення, здійснення і забезпечення законності органами державної влади під час дії такого режиму.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

Про державну таємницю: Закон України від 21.09.1999 р. № 1079-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 49. Ст. 428.

Про оборону України: Закон України від 05.10.2000 р. № 2020-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 49. Ст. 420.

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176.

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 10.07.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: в ред. Закону України від 02.03.2005 р. № 2435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 16. Ст. 255.

Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони Закон України від 16.06.2016 р. № 1420-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 546.

Про військово-адміністративний поділ території Украї-

ни: Указ Президента України від 05.02.2016 р. № 39/2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 12.

Бахрах Д. Н. Административное право: учеб. для вузов. 2-е изд., изм. и доп. Москва: Норма, 2006. 800 с.

Настюк В. Я. Адміністративно-правові режими у сфері національної безпеки та протидії тероризму: монографія. Київ: НКЦ СБ України. 2008. 245 с.

Рушайло В. Б. Административно-правовые режимы. Москва: 2000. 262 с.

Тихомиров Ю. А. Административное право и процесс: полный курс. Москва: изд-во Тихомирова М. Ю., 2008. С. 376-401.

Тема 18. Організаційно-правові засади публічного адміністрування комунікацій

Орієнтовний план

1. Зміст й особливості управління комунікаціями.
2. Сутність і будова систем транспорту і зв'язку.
3. Органи публічного адміністрування у сфері комунікацій.
4. Особливості адміністрування окремих видів комунікацій: автомобільного транспорту, залізничного транспорту й електротранспорт. Електронні комунікації.

Розкриваючи зміст управління комунікаціями, слід звернути увагу на низку специфічних особливостей. Найважливішими серед них є: велика різноманітність об'єктів управління; відмінності в управлінні державними і приватними системами комунікацій; існування спеціального механізму публічного адміністрування транспорту й зв'язку за надзвичайних обставин. Окремо необхідно охарактеризувати систему законодавства України про транспорт і зв'язок.

Опрацьовуючи друге питання плану, варто розкрити роль і значення ефективного функціонування комунікацій для вітчизняної економіки, дати визначення поняттям “транспорт” і

“зв’язок”, охарактеризувати окремі видів транспорту і зв’язку, причому слід акцентувати увагу не на технічних, а на юридичних особливостях кожного з них. Бажано звернути увагу на правове регулювання нових видів зв’язку: телекомунікаційної мережі Інтернет і стільникового телефонного зв’язку.

Окремо треба зупинитися на тому, що існує дві відособлені системи органів, які здійснюють публічне адміністрування комунікацій: органи управління транспортом й органи управління зв’язком. Крім того, адміністрування трубопровідного транспорту здійснює Міністерство енергетики України, яке стоїть осторонь обох згаданих систем, а публічне адміністрування електротранспорту – органи місцевого самоврядування. Загальне управління транспортом і зв’язком покладено на Міністерство інфраструктури України, однак значну роль в управлінні майже всіма видами транспорту відіграють спеціалізовані органи виконавчої влади. Одна з ключових позицій в управлінні зв’язком належить Національній комісії України, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації. Слід згадати й про участь в управлінні комунікаціями МВС України.

Висвітлюючи останнє питання плану, потрібно визначити мету державного управління кожним із перерахованих видів комунікацій, сферу його застосування, коло об’єктів і суб’єктів, основні повноваження суб’єктів, методи. При виконанні роботі слід широко використовувати чинні підзаконні акти. Окрему увагу необхідно приділити новаціям, пов’язаним з утворенням Міністерства цифрової трансформації України і прийняттям Закону України «Про електронні комунікації».

Список нормативно-правових актів і літератури

Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.

Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15.05.1996 р. № 192/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 29. Ст. 139.

Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 40. Ст. 183.

Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-III. *Відомості Верховної Ради України* 2001. № 22. Ст. 105.

Про міський електричний транспорт: Закон України від 29.06.2004 р. № 1914-IV // Там само. – 2004. – № 51. – Ст. 548.

Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155.

Про поштовий зв'язок: Закон України від 04.10.2001 р. № 2759-III. *Відомості Верховної Ради України* 2002. № 6. Ст. 39.

Про затвердження Положення про Міністерство інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 р. № 460. *Офіційний вісник України*. 2015 р. № 54. С. 82.

Валуєва Л. В., Бабін Б. В. Юридична відповідальність на морському транспорті. Одеса : 2014. 184 с.

Злочини і адміністративні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту / за ред. П. П. Пилипчука. Київ: Істина, 2011. 416 с.

Повітряне право України: навч. посібник / за заг. ред. В. В. Костицького. Дрогобич : Коло, 2011. 552 с.

Правова організація транспортної системи України / О.В. Клепікова. Київ : Ліра-К, 2019. 444 с.

Транспортне право: навч. посібник / І.В. Тетарчук. Київ: ЦУЛ, 2020. 304 с.

Транспортне право України: навч. посіб. / Ю.В. Корнєєв. Київ : ЦУЛ, 2020. 168 с.

Транспортне право. Хрестоматія з курсу : навч. посібник / [уклад. Б. В. Бабін]. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2013. 331 с.

Т е м а 19. Публічне адміністрування у сфері використання й охорони природних ресурсів

Орієнтовний план

1. Державна політика в галузі управління використанням і охороною природних ресурсів.

2. Органи публічного адміністрування, які діють у галузі використання й охорони природних ресурсів.

3. Контроль і нагляд у галузі використання й охорони природних ресурсів.

Розробку теми треба починати з характеристики понять «природні ресурси», «використання й охорона природних ресурсів». Розглядаючи перше питання, треба визначити головні напрями розвитку державної політики в галузі управління використанням й охороною природних ресурсів.

Висвітлюючи питання про органи публічного адміністрування в галузі управління використанням і охороною природних ресурсів, необхідно провести аналіз повноважень окремих органів виконавчої влади й розмежувати сфери їх компетенції. Окрему увагу варто приділити Міністерству захисту довкілля і природних ресурсів України, його взаємовідносинам з іншими державними органами в галузі управління використанням і охороною природних ресурсів.

Невід'ємною складовою роботи має стати аналіз повноважень державних органів, пов'язаних із проведенням контрольної та наглядової діяльності у галузі управління використанням і охороною природних ресурсів. При розгляді цього питання треба зупинитися на діяльності центрального органу виконавчої влади, який здійснює контроль і нагляд у цій сфері, проаналізувати таку форму контролю, як оцінка впливу на довкілля.

У висновках роботи доречно навести свої міркування стосовно існуючих проблем або прогалин у регулюванні зазначеної сфери, запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Список нормативно-правових актів і літератури

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від

28.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.21992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>

Про Положення про Державну екологічну інспекцію України: постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017>

Про Положення Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: постанова Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020>.

Горбик В.М. Регуляторна діяльність органів місцевого самоврядування у сфері використання та охорони природних ресурсів : автореф. дис. ... канд. наук з державного управління. Київ, 2011. 20 с.

Шиленко М. В. Адміністративно-правова охорона природних ресурсів : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Київ, 2014. 18 с.

Прудник С. В. Адміністративно-правові засоби забезпечення екологічної безпеки в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Кривий Ріг, 2018. 16 с.

Коваленко Л. П. Адміністративно-правове регулювання природоохоронних відносин в Україні : монографія / за заг. ред. Л. П. Коваленко. Харків: Майдан, 2006. 168 с.

Курило В.І., Рябець К.А. Правове становище органів державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів. *Держава та регіони. Науково-виробничий журнал Гуманітарного університету "Запорізький інститут державного та муніципального управління"*. 2006. №2. с. 43–44.

Щербина О. М. Компетенція органів державної влади та місцевого самоврядування Канади як елемент правового механізму регулювання використання природних ресурсів. *Бюле-*

тень Міністерства юстиції України. 2011. №2. С. 114–121.

Андрейцев В. І. Тектолого-правові аспекти забезпечення сучасної екологічної політики держави. *Право України*. 2011. № 2. С. 66–84.

Кучма К. С. Класифікація адміністративних послуг у сфері екології та природних ресурсів в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 107–110.

Марич Х. Мета та завдання адміністративно-правового механізму забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №10. С. 118–121.

Т е м а 20. Публічне адміністрування у сфері освіти і науки

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Організація публічного управління освітою і наукою в Україні.
2. Система й повноваження органів управління освітою і наукою. Державний контроль і самоврядність у діяльності освітніх закладів.
3. Система і структура освіти в Україні. Державні стандарти освіти.
4. Модернізація змісту освіти в Україні.
5. Наукові заклади і наукові товариства: види, правові підстави функціонування.

У роботі необхідно розкрити зміст і правові засади публічного адміністрування освітою і наукою, зосередившись на «сервісній» складовій діяльності держави в окресленій сфері.

Слід звернути увагу на принципи державної політики в галузі освіти, враховуючи, що Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства.

Окремо треба зупинитися на розвитку науки як визнача-

льного джерела економічного зростання і невід'ємного складника національної культури й освіти, котрому держава надає пріоритетну підтримку.

Значне місце в курсовій роботі слід відвести дослідженню правового статусу органів публічного адміністрування освітою і наукою, визначити їх систему й розкрити повноваження.

Варто також зосередитися на органах, що здійснюють управління освітніми закладами, і повноваженнях керівника навчального закладу. Так, розкриваючи сутність державного контролю за діяльністю освітніх закладів, необхідно охарактеризувати органи, які здійснюють контроль, об'єкт і предмет контролю. Слід також окреслити систему освіти, її структуру, вказати освітні рівні, які встановлені в Україні, державні стандарти освіти, особливості підготовки іноземців в освітніх закладах України.

Розглядаючи питання щодо наукових закладів і наукових товариств, доцільно навести перелік закладів, які займаються науковою діяльністю, охарактеризувати їх статус, завдання і правові підстави функціонування.

Список нормативно-правових актів і літератури

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

Положення про Міністерство освіти і науки України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-п#Text>

Положення про Державну службу якості освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 р. № 168 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-п#n13>

Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 244 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-п#Text>

Національна стратегія розвитку освіти в Україні 2012–2021. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

Денисенко М. П., Хаустова Є. Б. Стан та перспективи розвитку науки та освіти в Україні на поточному етапі їх реформування. URL: <http://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/124/140>

Кучеренко С. Ю. Сучасний стан, тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/suchasnii-stand-tendentsii-ta-problemi-rozvitku-osviti-v-ukrai-ni>

Методичні рекомендації щодо створення системи управління освітою об'єднаних територіальних громад. URL: <http://decentralization.gov.ua/pics/attachmen ts/2016-02-22-1.pdf>

Модернізація системи освіти в Україні в умовах сучасних глобалізаційних процесів. *Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія*: монографія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огневюка, С. Сисоєвої. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12700/1/2.pdf>

Паран У. Модернізація національної системи освіти у контексті сучасного євроінтеграційного поступу України. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13371/47.pdf>

Потіха А. Реформа освіти як пріоритет держави. URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2302:osvita-chogo-chekati-vid-reformuvannya-galuzi&catid=8&Itemid=350

Т е м а 21. Публічне адміністрування у сфері охорони здоров'я

Орієнтовний план

1. Зміст управління охороною здоров'я.
2. Система і структура органів управління охороною здоров'я.
3. Функції і компетенція органів управління охороною здоров'я.

У вступі обґрунтовується вибір теми з точки зору актуальності, стисло розкривається ступінь її вивчення, формулюються мета і завдання дослідження, визначаються наукова новизна і практичне значення курсової роботи.

Основну частину роботи потрібно розпочинати з розкриття сутності, змісту й особливостей державного управління охороною здоров'я як однієї зі сфер управління соціально-культурного будівництва держави, обов'язково вказавши на особливе місце органів, що здійснюють управління в цій сфері. Слід зазначити, що охорона здоров'я – один із пріоритетних напрямів державної діяльності. Відповідно, держава формує політику охорони здоров'я в Україні й забезпечує її реалізацію. З огляду а це значне місце в курсовій роботі треба відвести дослідженню напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я, адже вона спрямована на закріплення конституційних і законодавчих засад охорони здоров'я; визначенню її мети, головних завдань, принципів і пріоритетів; засад встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування, створення системи відповідних кредитно-фінансових, податкових, митних та інших регуляторів; затвердженню загальнодержавних програм охорони здоров'я.

Аналізуючи систему органів державної влади в галузі охорони здоров'я, слід окреслити порядок їх взаємовідносин, охарактеризувати правовий статус Міністерства охорони здоров'я України, а також санітарно-профілактичних, лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих, санаторно-курорт-

них, аптечних, науково-медичних та інших закладів охорони здоров'я.

Розкриваючи останнє питання, слід проаналізувати законодавство, що регулює діяльність органів управління охороною здоров'я, визначити їх основні завдання, функції і компетенцію.

У заключній частині необхідно: дати коротке резюме викладеного в курсовій роботі; зробити висновки стосовно розглянутої теми; викласти пропозиції щодо реформування і підвищення ефективності управління у сфері охорони здоров'я; окреслити напрями вдосконалення роботи відповідних органів.

Список нормативно-правових актів і літератури

Деякі питання удосконалення системи охорони здоров'я: постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2010 р. № 208. *Офіційний вісник України*. 2010. № 15. Ст. 704.

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Положення про Міністерство охорони здоров'я України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 р. № 267. *Офіційний вісник України*. 2015. № 38. Ст. 1141.

Основні концептуальні напрями реформування системи охорони здоров'я: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.02.2010 р. № 208. *Офіційний вісник України*. 2010. № 15. Ст. 704.

Гладун З. Адміністративно-правові питання державного контролю у сфері охорони здоров'я. *Право України*. 2005. № 5. С. 25–28.

Гладун З. Адміністративно-правовий статус Міністерства охорони здоров'я України. *Право України*. 2006. № 7. С. 15–19.

Пліш Б., Волошенко Л., Жук В. Державне управління охороною здоров'я в умовах реформування галузі: аналіз світового досвіду та шляхи використання в Україні. *Вісник Української академії державного управління при Президентові України*. 2002. № 1. С. 161–168.

Сидоренко Т., Жуковіна Л. Правові засади реформування галузі охорони здоров'я: стан, проблеми, перспективи розвитку. *Право України*. 2005. № 12. С. 95–97.

Т е м а 22. Публічне адміністрування у сфері культури

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Культура як об'єкт публічного адміністрування і державного управління.
2. Функції та компетенція органів публічного адміністрування культурую.
3. Місцеве самоврядування в гуманітарно-культурній сфері.
4. Взаємодія державних органів і культурно-мистецької громадськості в реалізації державної культурної політики.

Виклад основної частини роботи доцільно розпочати із загальної характеристики культури як самостійної галузі соціально-культурного будівництва і сфери публічного адміністрування, використовуючи відповідні положення Закону України “Про культуру”, а також законів, що регулюють відносини за конкретними видами діяльності (бібліотечної, музейної справи тощо). Спираючись на нормативні положення, слід визначити головні засади державної політики і пріоритети у сфері культури, права й обов'язки громадян, а також способи їх державної підтримки.

Висвітлення другого питання потребує аналізу діяльності органів, які здійснюють загальне керівництво у сфері культури (Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України), а також мають конкретні завдання щодо публічного адміністрування досліджуваною сферою. Завдання й функції, форми й методи роботи останніх доцільно розглянути через повноваження, здійснювані Міністерством культури України, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій.

Аналізуючи управлінські функції органів місцевого самоврядування, необхідно вказати, що вони разом із місцевими органами виконавчої влади несуть відповідальність за розвиток базової мережі організацій культури і мають відповідні власні (самоврядні) і делеговані повноваження.

Слід врахувати й те, що на місцевому (регіональному) рівні публічне адміністрування сфери культури здійснюють обласні й районні державні адміністрації, до структури яких переважно входять територіальні підрозділи вищезазначених центральних органів виконавчої влади. Окремо варто зупинитися на тому, що останнім часом підвищується роль регіонів у соціально-культурній сфері, на законодавчому рівні їх повноваження і відповідальність, фінансово-економічна база чітко поділені між загальнодержавним, територіальним і місцевими рівнями управління. Крім того, не можна оминати й того, що центр ваги управління сферою культури доречно перенести на рівень регіонів.

Розкриваючи останнє питання, варто звернути увагу на форми взаємодії державних органів із професійними і творчими спілками, товариствами, фондами, асоціаціями, недержавними закладами культури, а також охарактеризувати правові засади взаємовідносин суб'єктів публічного адміністрування у сфері культури з інституціями громадянського суспільства.

Список нормативно-правових актів та літератури

Декларація принципів міжнародного культурного співробітництва від 04.11.1966 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_067

Декларация Ханчжоу. Обеспечить центральное место культуры в политике устойчивого развития от 17 мая 2013 г. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/final_han_gzhou_declaration_russian.pdf

Європейська культурна конвенція 19.12.1954 р. URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_213

Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI . *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 168 (з наступ. змін. та допов.).

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 21.05.1997 р. № 280. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.(з наступ. змін. та допов.).

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.(з наступ. змін. та допов.).

Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95 ВР в ред. від 16.03.2000 р. 2000. *Відомості Верховної Ради України*. № 23. Ст. 177 (з наступ. змін. та допов.).

Про музеї та музейну справу: Закон України від 29.06.1995 р. №249/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. Ст. 191 (з наступ. змін. та допов.).

Про професійних творчих працівників та творчі спілки: Закон України від 17.10.1997 р. № 554/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 52. Ст. 312 (з наступ. змін. та допов.).

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-п#Text>

Деякі питання діяльності Міністерства культури та інформаційної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2019 р. № 885. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-п#Text>

Адміністративне право: підручник/ Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. С. 348–367.

Бублій М. П. Удосконалення державного управління інноваційного розвитку соціально культурної сфери. *Международный научный журнал «Интернаука»*. 2017. № 9 (31). С. 13–17.

Задихайло О. А. Організація управління культурою в Україні (адміністративно-правовий аспект): автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.07. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2006. 19 с.

Зуй В. В. Повноваження органів місцевого самоврядування в галузі культури. *Проблеми вдосконалення місцевого самоврядування*: матеріали. наук.-практ. конф., Харків, 4–5 груд. 2001 р. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2002. С. 202–204.

Ігнатченко І. Г. Закон України “Про культуру”: питання вдосконалення правового регулювання. *Форум права*. 2011. № 4. С. 327-331. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11iigvpr.pdf>

Ігнатченко І. Г. Засади публічного адміністрування у сфері культурної безпеки України як складники адміністративно-правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С.127–134.

Ігнатченко І. Г. Моніторинг культурної політики як стратегічний напрямок реформування та правової охорони у сфері культури України. *Правові засади діяльності правоохоронних органів*: зб. статей, тез, наукових доповідей та повідомлень за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. Серія «Сектор безпеки України». м. Харків, 5-6 грудня 2019 р. Вип. 29. Харків: Точка, 2019. С. 34–39.

Ігнатченко І. Г. Соціально-культурна сфера як об’єкт публічного адміністрування в Україні. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення*: зб. наук. пр. за матеріалами IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 квіт. 2020 р.) ; [відп. за вип.: Н. П. Матюхіна, Г. А. Гончаренко, М. С. Ковтун, С. А. Федчишин]. Харків : Право, 2020. С. 387–391.

Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2013. С. 606–635.

Мерзляк А.В., Огнатьов Є.С. Державне управління сферою культури: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Публічне адміністрування : теорія та практика*. 2017. Вип. 1(17). С. 1–12.

Пережнюк Б. А. Організаційно-правове забезпечення реформаційних процесів в соціально-культурній (духовній) сфері сучасної України. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 41. С. 183–191.

Якимець Ю. В. Публічне адміністрування сферою культури: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 20 с.

Т е м а 23. Управління обороною

Орієнтовний план

1. Сутність і зміст управління обороною.
2. Система й повноваження органів державної влади й органів місцевого самоврядування у сфері оборони.
3. Збройні Сили України та інші військові формування, їх завдання в галузі оборони.
4. Права й обов'язки громадян України у сфері оборони.

Основну частину роботи потрібно починати з розкриття сутності, змісту й специфіки державного управління обороною як однієї зі сфер адміністративно-політичної діяльності держави, обов'язково вказавши на особливе місце оборони й органів, що здійснюють управління нею. Необхідно зупинитися на визначенні поняття “оборона” як об'єкта управління, її меті, зазначивши, що оборона не обмежується одним видом заходу щодо підготовки до захисту, а включає систему політичних, правових, організаційних, соціальних, військових, наукових, економічних, науково-технічних, інформаційних та інших заходів. Треба приділити увагу проблемам обороноздатності та правовим засадам управління даною сферою. Окремо варто дослідити головні положення воєнної доктрини України, зокрема, про воєнні загрози безпеці держави, пріоритетні оборонні завдання; політичні й правові основи їх реалізації за певних загрозливих умов; військово-стратегічні, військово-економічні й військово-технічні основи тощо.

Аналізуючи систему органів державної влади й місцевого самоврядування в галузі оборони, слід звернути увагу на їх функції, завдання, повноваження, а також порядок їх взаємовідносин. Розкриття цього питання варто починати з аналізу повноважень Верховної Ради України, якій належить формування й проведення воєнної політики України і виключне законодавче регулювання питань сфери оборони й військового будівництва. Далі доцільно охарактеризувати повноваження Президента України, Ради Наці-

ональної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України, Генерального штабу Збройних Сил України, Міністерства оборони України та ін., територіальним органам управління обороною.

Розкриваючи питання про Збройні Сили України, потрібно визначити їх місце в обороні територіальної цілісності й державного суверенітету України, проаналізувати їх основні завдання, охарактеризувати органи, які здійснюють загальне керівництво ними, розглянути способи комплектування Збройних Сил України.

Питання участі громадян у сфері оборони потребує аналізу їх прав й обов'язків, з акцентом на військовому обов'язку й порядку проходження громадянами України військової служби.

У заключній частині курсової роботи необхідно навести: висновки, зроблені відповідно до поставлених завдань; пропозиції щодо реформування і підвищення ефективності управління сферою оборони; зазначити напрямки вдосконалення роботи відповідних органів.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

Про Збройні сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108.

Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон від 24.03.1999 р. № 551-ХІV. Там само. 1999. № 22. Ст. 197.

Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.

Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02.09.2015 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 78. Ст. 2592.

Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12.12.1991 р. № 1975-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 188.

Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав: Закон України від 02.03.2000 р. № 1518-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 19. Ст. 144.

Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України: Указ Президента України від 30.01.2019 № 23/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 13. Ст. 468.

Про затвердження військово-адміністративного поділу території України: Указ Президента України від 05.02.2016 р. № 39/2016. *Офіційний вісник України*. 2016. № 12. Ст. 500.

Про затвердження Положення про Міністерство оборони України: постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671. *Офіційний вісник України*. 2014. № 97. Ст. 2796.

Про затвердження Положення про військові комісаріати: постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2013 р. № 389. *Офіційний вісник України*. 2013. № 42. Ст. 1503.

Кондик П. Правові аспекти реформування військових формувань та правоохоронних органів держав. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. С. 124–125.

Ліпкан В. Теоретична концепція Білої книги. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 9. С. 80–83.

Мельник С.М. Адміністрування реформування сектору безпеки і оборони України у контексті розвитку співробітництва з НАТО. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 1(26). С. 161–165.

Поляков С. Ю. Деякі аспекти регулювання військової служби в Україні. *Право і безпека*. 2010. № 4. С. 11–14.

Сіцінська М. В. Демократичний цивільний контроль над

сектором безпеки і оборони України : монографія / М. В. Сіцинська ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2014. 363 с.

Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. д.військ.н., проф. І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с. URL: <https://nuou.org.ua/assets/monography/mono-sbou.pdf> (дата звернення 02.10.2020).

Солдатенко О. Стан і наслідки правового регулювання організації та діяльності Збройних Сил України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 123–127.

Сокурєнко В. Особливості організації оборони в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 172–177.

Стукалін Т. Організаційно-правові засади у сфері оборони України в контексті сучасних ризиків та загроз. *Збірник наукових праць “Ефективність державного управління”*. 2015. Вип. 42. С. 215–222.

Тема 24. Управління національною безпекою

Орієнтовний план

1. Поняття й види національної безпеки України, принципи її забезпечення.
2. Система органів забезпечення національної безпеки України, їх завдання і функції.
3. Охорона державного кордону й державної таємниці.

Пристаючи до висвітлення даної теми, необхідно передусім розкрити сутність і зміст державного управління у сфері національної й державної безпеки, підкреслити їх тісний зв'язок і взаємозалежність. Робити це треба за допомогою аналізу системи й повноважень державних органів загальнополітичного управління безпекою. Слід пам'ятати, що національна безпека є однією зі складових системи управління національною безпекою.

Розкриття питання про управління в галузі національної безпеки передбачає надання розгорнутої характеристики безпеки, її видів і структури, далі варто навести визначення поняття «національна безпека», принципи її забезпечення.

Характеризуючи систему органів, що забезпечують національну безпеку України, слід звернути увагу на різноманітність суб'єктів, які до неї входять, на їх функції, завдання і повноваження, а також порядок їх взаємовідносин. Зокрема, доречно висвітлити конституційні повноваження Президента України у сфері національної безпеки, місце і роль Верховної Ради щодо здійснення парламентського контролю і компетенцію органів виконавчої й судової влади у цій сфері. Крім того, бажано проаналізувати повноваження правоохоронних органів спеціальної компетенції, як-от: Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України, Державна прикордонна служба України та ін.

Висвітлення питання про охорону державного кордону повинно починатися з визначення того, що розуміється під державним кордоном і державною таємницею. Треба розкрити, що таке режим державного кордону України й державної таємниці, окреслити систему органів, що займаються їх охороною і забезпеченням.

Окремо слід наголосити на тому, що реформування управління у сфері забезпечення національної безпеки й оборони України є однією з нагальних потреб сьогодення, тому в роботі бажано звернути увагу на напрями його оптимізації. Не зайвими будуть і власні пропозиції щодо підвищення ефективності управління цією сферою й покращення роботи відповідних органів.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про оборону: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

Про Збройні Сили України: Закон України від

06.12.1991 р. № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 108.

Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII (змін. та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.

Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12.12.1991 р. № 1975-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 188.

Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.

Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.

Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 р. № 1777-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.

Про Прикордонні війська України: Закон України від 04.11.1991 р. № 1779-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 7.

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176.

Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34–35. Ст. 458.

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.

Про Раду національної безпеки та оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994.. 1998. № 35. Ст. 237.

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994.. 2015. № 28. Ст. 250.

Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. С 368–384.

Ліпкан В. А. Національна безпека України: навч. посібник. Кондор, 2008. 552 с.

Настюк В. Я. Адміністративно-правові режими у сфері національної безпеки та протидії тероризму: монографія. Київ: НКЦ СБ України, 2008. 245 с.

Пономаренко Г. О. Управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави: адміністративно-правові засади: монографія. Харків: Вид. ФО-П Вапнярчук Н. М., 2007. 448 с.

Ситник Г. П., Холуйко В. М., Вавринчук М. П. Національна безпека: теорія і практика: монографія / за заг. ред. Г. П. Ситника. Хмельницький; Київ: Кондор, 2007. 616 с.

Пилипчик В. Г., Дзьобань О. Г., Настюк В. Я. Система і компетенція державних органів зі спеціальним статусом у сфері національної безпеки України: монографія. Харків: Право, 2009. 200 с.

Т е м а 25. Управління внутрішніми справами

Орієнтовний план

1. Внутрішні справи як об'єкт управління.
2. Діяльність Національної поліції України, її адміністративно-правові засади.
3. Міністерство внутрішніх справ України як центральний орган виконавчої влади у сфері управління внутрішніми справами.

У вступі важливо обґрунтувати обрання теми роботи. Особливу увагу необхідно звернути на реформу органів внутрішніх справ, її значення, здобутки і перспективи.

У першому розділі необхідно розглянути й надати визначення понять “сфера внутрішніх справ” та “управління у сфері внутрішніх справ”. Спираючись на те, що сфера внутрішніх справ розуміється як сукупність суспільних відносин, що складаються в процесі охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку й громадської безпе-

ки, навколишнього середовища, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, а також суспільства і держави у цілому від злочинів та інших видів правопорушень, “управління у сфері внутрішніх справ” – як один із видів державного управління, де акцентується увага на сфері внутрішніх справах як об’єкті управління, можна розкрити правову природу описаних вище понять.

Відповідь на друге питання доцільно давати, враховуючи результати попереднього аналізу тексту Положення про Міністерство внутрішніх справ, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878, та науково-практичного коментаря до нього, а також вивчення нормативно-правових актів та їх тлумачення у фахових науково-практичних виданнях з теми дослідження.

При висвітленні третього питання необхідно звернутися до теоретичних джерел, а також самостійно провести глибокий аналіз чинного законодавства, зокрема, Закону України «Про Національну поліцію», а також нормативно-правових актів, опублікованих на офіційному сайті Міністерства внутрішніх справ: https://mvs.gov.ua/ua/pages/244_inshi_normativno_pravovi_akti.htm. Окремо треба зупинитися на структурі, функціях і системі управління органами Національної поліції.

У висновках необхідно коротко висвітлити основні положення курсової роботи.

Список нормативно-правових актів і літератури

Положення про Міністерство внутрішніх справ: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248608057>

Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2003. № 27. Ст. 208.

Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України: Закон України 10.01.2002 р. № 2925-III. *Відомості Верховної Ради України*, 2002. № 16. Ст. 115. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2925-14>

Про затвердження Положення про відділ прикордонної служби Державної прикордонної служби України МВС України: наказ, положення від 15.04.2016 № 311. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0719-16>

Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: постанова Кабінету Міністрів України, положення від 20.08.2014 р. № 360. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>

Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України, положення від 16.12.2015 р. № 1052. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>

Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 17. Ст. 594.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І. М. Балакарева, І. В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.

Бугайчук К.Л. Публічне адміністрування в органах національної поліції: об'єктно-суб'єктний підхід. URL: <chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbdadm/https://zenodo.org/record/1189351/files/064-072-2017-5-%D0%A4%D0%9F%20%D0%91%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%B9%D1%87%D1%83%D0%BA%20%2810%29.pdf>

Концептуальні підходи до реформування органів внутрішніх справ як складової правоохоронної системи та сектору безпеки і оборони України. URL: http://www.razumkov.org.ua/upload/przh_Meln_uk_militsiya_2015_8_5.pdf

Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції : навч. посібник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 212 с.

Майоров В. В. Національна поліція України та властивості її адміністративно-правового статусу. URL: chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbdadm/http://lsej.org.ua/2_20/2024.pdf

Реформа системи органів внутрішніх справ: аналіз державних рішень URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/17_11_reforma_mvs_s.pdf

Солнцева Х. В. Деякі питання адміністративно-правового статусу органів поліції Естонської Республіки. *Право та інновації*. № 4 (20). 2017. С. 63–68.

Солнцева Х. В. Деякі питання запровадження та використання сучасних технологій в органах поліції. *Право та інновації*. № 4 (16). 2016. С. 86–91.

Солнцева Х. В. Поняття “поліцейська діяльність” в Україні та США. *Право та інновації: наук.-практ. журн.* 2016. Вип. № 1 (13). С. 264–269.

Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. URL: https://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm

Управління органами Національної поліції України: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Стильна типографія, 2017. 580 с.

Roman Shapoval, Iurii Bytiak, Nadiia Khrystynchenko, and Khrystyna Solntseva Problematic Issues of the Administrative and Legal Status of the Police in the Baltic States (Lithuania, Latvia, Estonia). *Journal of Advanced Research in Law and Economics* Volume IX, Issue 1(31), Spring 2018.

Solntseva K.V., Kurakin O.M., Chanysheva A.R., Sobakar A.O. Classification of Personnel Procedures in the National Police of Ukraine. Volume 9, Issue 28. April 2020.

Solntseva K.V. Police as the Subject Providing Cybersecurity. *Право та інновації*. № 2 (14). 2016. С. 48–51.

Т е м а 26. Управління закордонними справами

Орієнтовний план

1. Сутність і зміст управління закордонними справами.
2. Правове забезпечення управління закордонними справами України.
3. Система органів управління закордонними справами України.
4. Закордонні дипломатичні установи України в системі управління закордонними справами.

У вступі варто обґрунтувати актуальність теми роботи. Окрему увагу необхідно приділити значенню управління закордонними справами на сучасному етапі розвитку України як демократичної і правової держави в умовах розширення й значної активізації її зовнішньополітичної діяльності.

Далі бажано розкрити зміст понять “зовнішньополітична діяльність” і “управління закордонними справами”. На основі аналізу положень Конституції України, Закону України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” від 01.07.2010 р. та інших нормативно-правових актів треба визначити принципи і засади зовнішньої політики України. Спираючись на положення чинного законодавства та наукові джерела з відповідної теми, слід розкрити сутність, зміст і особливості управління закордонними справами як особливого виду управління адміністративно-політичною діяльністю держави.

Аналізуючи правове забезпечення управління закордонними справами в межах другого питання, необхідно визначити систему нормативно-правових актів, які закріплюють правові засади цього виду управлінської діяльності, коротко охарактеризувати їх зміст і значення. Окремо варто зупинитися на змісті міжнародних договорів України, що регулюють її міжнародні дипломатичні й консульські зносини.

Третє питання плану потребує окреслення системи органів управління закордонними справами, основних їх завдань, функцій та повноважень. При висвітленні цього матеріалу важ-

ливо продемонструвати не лише знання чинного законодавства, зокрема, Закону України “Про дипломатичну службу” від 07.06.2018 р., Положення про Міністерство закордонних справ України від 30.03.2016 р., Положення про Представництво Міністерства закордонних справ України на території України від 25.07.2002 р., Консульського статуту України від 02.04.1994 р. та ін., а й глибоке опанування відповідного теоретичного матеріалу підручників, навчальних посібників, монографій, наукових статей та інших літературних джерел. При характеристиці основних напрямків діяльності Міністерства закордонних справ України особливу увагу слід звернути на такі його функції, як координаційна, регулятивна, правозахисна, а також функції із надання адміністративних послуг. На підставі аналізу нормативно-правових і наукових джерел бажано окреслити сучасні тенденції розвитку системи управління закордонними справами України.

Розкриваючи зміст четвертого питання, необхідно акцентувати на визначенні видів закордонних дипломатичних установ України та їх правового статусу, характеристиці їх завдань і функцій, а також форм управлінської діяльності.

У висновках підсумовуються, узагальнюються й коротко формулюються основні положення курсової роботи.

Список нормативно-правових актів і літератури

Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI з наступ. змін. та допов. *Офіційний вісник України*. 2010. № 55. Ст. 1840.

Про дипломатичну службу: Закон України від 07.06.2018 р. № 2449-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 50. Ст. 1747.

Положення про дипломатичне представництво України за кордоном: розпорядження Президента України від 22.10.1992 р. № 166/92-рп/ *Зібрання законодавства України*. 2000. Т. 5. Ст. 5(РП)2.

Про Консульський статут України: Указ Президента України від 02.04.1994 р. № 127/94 з наступ. змін. та допов. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/127/94/print1443604956900499>

Про Представництво України при Європейських Спів-

товариствах (Європейському Союзу): Указ Президента України від 21.04.1997 р. № 355/97. *Офіційний вісник України*. 1997. № 17. С. 4.

Про Положення про Місію України при НАТО: Указ Президента України від 15.09.1998 р. № 1020 /98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 37. Ст. 1351

Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України: Указ Президента України від 20.02.2006 р. № 142/2006. *Офіційний вісник України*. 2006. № 8. Ст. 423.

Про деякі питання керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави: Указ Президента України від 04.06.2008 р. № 513/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 41. Ст. 1342.

Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2016 р. № 281. з наступ. змін. та допов. *Офіційний вісник України*. 2016. № 30. Ст. 1195.

Положення про Представництво Міністерства закордонних справ України на території України: постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2001 р. № 1050 з наступ. змін. та допов. *Офіційний вісник України*. 2002. № 30. Ст. 1425.

Адміністративне право: підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2020. С. 368–384.

Бондаренко К. В. Особливості державного управління закордонними справами. *Право і суспільство*. 2014. № 5. С. 63–67.

Гуменюк Б. І. Дипломатична служба: правове регулювання: навч. посібник. Київ: Либідь, 2007. 224 с.

Камаса М. В. Особливості державного управління у сфері зовнішніх зносин України в сучасних умовах. *Теорія та практика державного управління*. Харків: Магістр, 2006. Вип. 3 (15). С. 62–67

Коровайко А. О. Міжнародно-правові засади державного управління в галузі закордонних справ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2013. Вип. 6-2(1). С. 113–115.

Пушкін А. С., Федчишин С. А. Новий Закон «Про дипломатичну службу» як основа реформування дипломатичної

служби України. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 квіт. 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 268–273.

Федчишин С. А. Дипломатичне представництво України за кордоном: сучасні проблеми організації та правового забезпечення: монографія / за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Харків: ФІНН, 2011. 264 с.

Федчишин С. А. Система органів управління закордонними справами України (загальні підходи). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 45. С. 144–151.

Федчишин С. А. Система управління закордонними справами України в сучасних умовах: організаційно-правові питання. *Актуальні проблеми адміністративного права України*: зб. наук. матеріалів круглого столу (м. Київ, 15 травня 2014 р.) / за заг. ред. О. Ф. Андрійко. Київ: ІДП НАН України ім. В. М. Корецького, 2014. С. 188–196.

Федчишин С. А. Система органів дипломатичної служби: деякі новації законодавства України про дипломатичну службу. *Запорізькі правові читання*: матеріали Щорічн. міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 19-20 трав. 2020 р.) / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. С. 236–239.

Т е м а 27. Управління юстицією

Орієнтовний план

1. Суть і зміст управління в галузі юстиції.
2. Органи управління юстицією й основні напрямки їх діяльності.
3. Реєстрація актів цивільного стану.
4. Організація нотаріальної служби.

Розкриваючи перше питання, необхідно передусім висвітлити суть і зміст управління юстицією, відзначити особли-

вості управління цим державним інститутом, головнішими з яких є багатооб'єктність і різноманітність форм і методів, що застосовуються органами юстиції.

При викладенні другого питання треба розкрити повноваження органів управління юстицією, їх функції та правову основу діяльності. Говорячи про правовий статус органів юстиції, особливу увагу доречно звернути на завдання, функції та права Міністерства юстиції України як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади з формування й забезпечення реалізації державної правової політики. Характеризуючи основні напрями діяльності органів управління юстицією, слід окремо прокоментувати розширення їх компетенції за рахунок нових видів діяльності, таких, наприклад, як організація виконання рішень судів та інших.

Третє питання потребує розгляду різноманітності органів, яким відповідно до законодавства дозволено реєструвати акти цивільного стану, а також аналізувати компетенції цих органів.

З'ясовуючи питання організації нотаріальної служби, доцільно порівняти обсяг повноважень державних і приватних нотаріусів. Важливо дослідити компетенцію органів юстиції щодо забезпечення належного рівня професійної підготовки осіб, які займаються нотаріальною діяльністю.

У заключній частині роботи бажано викласти власну точку зору щодо подальшого вдосконалення системи органів юстиції та їх ролі в розбудові правової держави.

Список нормативно-правових актів і літератури

Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076. *Офіційний вісник України*. 2012. № 34. С. 2.

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. *Офіційний вісник України*. 1993. № 39. Ст. 383.

Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. № 2398 VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 38. Ст. 509.

Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 05.07.2016 р. № 1403-VIII. *Голос України* від 05.07.2016 р. № 122–123.

Положення про Міністерство юстиції: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 222. *Офіційний вісник України*. 2014. № 54. Ст. 1455.

Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2006 р. № 10338/0/14-08/13. № 11/2008. *Офіційний вісник України*. 2006. № 50. Ст. 3374.

Положення про Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, обласні, Київське та Севастопольське міські управління юстиції: затв. наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 49. Ст. 1984.

Положення про районні, районні в містах, міські (міст обласного значення) управління юстиції: затв. наказом М-ва юстиції України від 23.06.2011 р. № 1707/5. *Офіційний вісник України*. 2011. № 249. Ст. 1984.

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. наказом М-ва юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 17. Ст. 632.

Бондаренко К. Реформування галузі юстиції на сучасному етапі розвитку Української держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 92–97.

Лісєва Н. В. Основні напрямки розвитку правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні. *Юрист України*. 2011. № 3. С. 27–32.

Олефіренко С. В. Громадські ради при Головних управліннях юстиції як засіб взаємозв'язку з громадськістю. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2014. № 3. С. 124–130.

Стадник Г. В. ДВС: новий статус та законодавчі новації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 3. С. 5–9.

Предместніков О. Повноваження Міністерства юстиції України у сфері державної правової політики: нормотворчість і

правова експертиза. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 56–61.

Чижмарь К. І. Реформування системи нотаріату. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 126–130.

Чумак О. О. Переконавання та примус як методи роботи Державної виконавчої служби України. *Митна справа*. № 1(79). 2012. Ч. 2. Кн. 2. С. 373–378.

Шкрєбець Є. Ф. Адміністративно-правовий статус адвокатури України на сучасному етапі розвитку. *Право і безпека*. 2015. № 2. С. 8–13.

Шрамко Ю. Правова допомога: питання класифікації форм. *Право України*. 2015. № 7. С. 163–168.

Т е м а 28. Державне управління інформаційними ресурсами

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття і складники інформаційних ресурсів у державному управлінні. Електронні інформаційні ресурси.

2. Організаційно-правові засади управління інформаційними ресурсами.

3. Система і компетенція органів управління інформаційними ресурсами. Електронне урядування. Електронні послуги.

4. Адміністративно-правові режими обігу інформації та проблеми забезпечення безпеки інформаційних ресурсів.

5. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері інформаційних ресурсів.

У роботі насамперед необхідно розкрити поняття і складники інформаційних ресурсів у державному управлінні, визначити учасників інформаційних правовідносин, їх адміністративно-правовий статус.

При розгляді організаційно-правових засад управління інформаційними ресурсами треба виходити з того, що в Україні діє

розвинена законодавча база в цій сфері, що актуалізує питання її кодифікації.

Аналізуючи систему й компетенцію органів управління інформаційними ресурсами, слід зробити акцент на розмаїтті владних суб'єктів у цій сфері, їх функціональній спрямованості й компетенціях. На особливу увагу заслуговують етапи запровадження в Україні електронного урядування, надання електронних послуг і вивчення сучасного світового досвіду.

Досліджуючи адміністративно-правові режими обігу інформації, варто проаналізувати положення Законів України “Про доступ до публічної інформації”, “Про захист персональних даних”, “Про звернення громадян”, Основ законодавства про охорону здоров'я тощо, щоб визначити порядок обігу відповідної інформації й мету обмеження обігу її окремих видів. Вирішальне значення у цьому аспекті мають питання організаційно-правових засад забезпечення безпеки інформаційних ресурсів.

Встановлення адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інформаційних ресурсів є однією із гарантій реалізації права на інформацію у державному управлінні, тому доцільно охарактеризувати засади такої відповідальності і скласти окремих правопорушень. Варто навести результати судової практики розгляду справ такої категорії.

У висновках необхідно викласти власні міркування з проблемних питань управління інформаційними ресурсами.

Список нормативно-правових актів і літератури

Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.

Про інформацію : Закон України від 02.10.92 р. № 2657-ХП. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 12. Ст. 86.

Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХП. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.

Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.

Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.

Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.04.94 р. № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.

Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 09.04.1994 р. № 595-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 22–23. Ст. 199.

Про Національну програму інформатизації: у ред. Закону від 02.12.2012 р. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98

Про електронні довірчі послуги : Закон від 05.10.2017 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19 (дата звернення: 30.09.2020).

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.05.13 р. № 386-р. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013 (дата звернення : 30.09.2020).

Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 р. № 1453. *Офіційний вісник України*. 2004. № 44. Ст. 2895.

Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів: постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2004 р. № 903. *Офіційний вісник України*. 2004. № 28. Ст. 1884.

Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах: постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 13. Ст. 878.

Директива 1999/93/ЄС Європейського парламенту та Ради від 13.12. 1999 р. про систему електронних підписів, що застосовуються в межах Співтовариства. *Офіційний журнал L013*,19/01/2000.-с.0012-0020.

Про затвердження плану заходів щодо створення Єди-

ного державного порталу адміністративних послуг : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 р. № 718-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#№8> (дата звернення : 30.09.2020).

Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2012 р. № 634-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#> (дата звернення : 30.09.2020).

Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.2011 р. № 1014-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#№8> (дата звернення : 30.06.2020).

Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 653-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#№8> (дата звернення : 30.09.2020).

Про затвердження Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів: розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.05.2003 р. № 259-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#№8> (дата звернення : 30.06.2020).

Положення про електронну взаємодію державних електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2016 р. № 606. *Урядовий кур’єр*. 2016 р. 14 вересня.

Про Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 р.р. та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text (дата звернення 30.09.2020).

Положення про Міністерство цифрової трансформації, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-p#Text (дата звернення : 30.09.2020).

Абраменко Ю. Ю., Чикаренко І. А. Зарубіжний досвід е-урядування та проблеми його імплементації в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*: електрон. зб. наук. пр. 2009. Вип. 2(2). URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09ayupiu.pdf> (дата звернення : 29.09.2020).

Архипова Є. О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2012. 215 с.

Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні електронних адміністративних послуг: аналітична записка / вик.: А. О. Серенко, Т. І. Олійник. Київ : Нац. ін-т стратег. дослідж. при Президентові України, 2014. 72 с. URL: <http://www.№iss.gov.ua/articles/1716/> (дата звернення : 29.09.2020).

Сіленко А. Електронна Україна. *Політ. Менеджмент*. 2003. № 3. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=17&c=151>

Гонюкова Л. В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для цього умови. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 3. 2015. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=819>

United Nations E-Government Survey 2014 E-Government For The future We Want. United Nations. New York, 2014. 284 p.

Битяк Ю. П., Червякова О. Б. Державне управління інформаційними ресурсами (інформаційною сферою). *Правова система України : історія, стан та перспективи* : у 5 т. Харків: Право. 2008. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. С. 342–365.

Державна інформаційна політика: навч. посібник / В. Б. Дзюндзюк, О. І. Крюков, В. А. Ландсман та ін.; за заг. ред. В. Б. Дзюндзюка. Харків. Вид-во ХарПІ НАДУ. Магістр. 2012. 344 с.

Юдін О. К., Богуш В. М. Інформаційна безпека держави: навч. посібник. Харків: Консум. 2005. 576 с.

Дубов Д. В., Дубова С. В. Основи електронного урядування : навч. посібник. Київ. Центр навч. літ. 2006. 176 с.

Цимбалюк В. С. Інформаційне право (основи теорії і практики): монографія. Київ. Освіта України. 2010. 388 с.

Кормич Б. А. Інформаційне право: підручник. Харків. БУРУН і К. 2011. 334 с.

Науково-практичний коментар до Закону “Про доступ до публічної інформації” / за заг. ред. Д. Котляра. Київ. Відродження, USAID. 2012. 335 с. URL: [//www.president.gov.ua/storage/j-filesstorage/00/01/28/7dd/95590f891f51d636939b9dd0ca914328/8344/pdf](http://www.president.gov.ua/storage/j-filesstorage/00/01/28/7dd/95590f891f51d636939b9dd0ca914328/8344/pdf) (дата звернення: 28.09.2020).

Коломієць Т. О. Адаптація інформаційного законодавства України до вимог ЄС як складова сучасного вітчизняного правотворчого процесу: монографія. Дніпропетровськ. НГУ. 2013. 164 с.

Кохановська О. В. Правове регулювання у сфері інформаційних відносин : монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2001. 212 с.

Архипова Є. О. Електронне урядування як форма організації державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Електронне фахове видання. 2015. № 5.

Електронне урядування : підручник / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2014. 352 с.

Ткаченко В. Принципы информационного законодательства : настоящее время и перспективы развития. *Leges vitae*. 2016. С. 123–127.

Ромашенко В. Правовое регулирование информационного общества: деятельность Европейского Союза. *Leges vitae*. 2016. С. 103–108.

Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою: Інститут українського майбутнього. URL: strategy:uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.htm (дата звернення : 29.09.2020).

ДОДАТКИ

Додаток 1

Рекомендації щодо підготовки та оформлення курскових робіт

Додаток № 1
до Положення про порядок
підготовки, подання, обліку, захисту
та зберігання курсових робіт

1. Робота над курсовим проєктом складається з таких етапів.

1.1. Підготовчий етап:

* добір літератури з теми, визначення необхідних нормативно-правових та інших юридичних актів, матеріалів практики і джерел їх отримання;

* складання на основі ознайомлення з цими матеріалами завдання до курсової роботи (орієнтовного плану роботи) й узгодження його з керівником.

1.2. Основний етап дослідження:

* ретельне вивчення рекомендованої і додаткової літератури, з'ясування змісту основних категорій та понять, пов'язаних із темою, аналіз стану наукової розробки питань теми, зіставлення висловлених у літературі наукових поглядів, вироблення свого ставлення до них, формування аргументованих уявлень з основних питань теми;

* аналіз чинного законодавства і узагальнення матеріалів юридичної практики;

* формування попередніх висновків по роботі, спрямованих на вироблення нових положень теоретичного та прикладного характеру.

З усіх питань, які виникають у процесі виконання курсової роботи, студентові слід консультуватися із науковим керівником.

1.3. Написання роботи. Згідно з планом у тексті потрібно послідовно розкрити основні питання теми. При цьому особлива увага повинна бути приділена формулюванню відповідних

державно-правових понять, розкриттю й обґрунтуванню важливих якостей, специфічних закономірностей, принципів вивчення державно-правових явищ, тенденцій їх розвитку. У роботі слід висвітлити наявні в юридичній літературі погляди на проблематику теми. Студент повинен висловити своє ставлення до таких поглядів (або ж запропонувати власну точку зору).

2. Курсова робота повинна мати таку структуру:

- титульний аркуш,
- зміст,
- вступ,
- основний текст (поділяється на два чи більше розділів),
- висновки,
- список використаної літератури.

2.1. У змісті роботи дається перелік всіх її структурних елементів (вступ, розділи основного тексту з їх назвами, висновки, список використаної літератури) і вказуються сторінки курсової роботи, на яких починаються відповідні структурні елементи.

2.2. У вступі курсової роботи (писати його рекомендується вже після підготовки чорнового варіанта її основної частини) розкриваються значення й актуальність обраної теми, коротко характеризується стан її розробки у літературі, зазначаються предмет, мета наукового дослідження.

2.3. У розділах основного змісту курсової роботи мають безпосередньо використовуватися й висвітлюватися: Конституція України, міжнародно-правові акти, чинне вітчизняне законодавство, матеріали практики застосування права, тлумачення права, правового виховання та іншої юридичної практики (відповідно до теми роботи). У певних випадках може бути необхідним також використання законодавства і юридичної практики інших держав. Посилання на джерела цих матеріалів необхідно давати у виносках за офіційними виданнями законодавства, опублікованими матеріалами або ж за архівами відповідних органів чи організацій, а також за даними мережі Internet.

Підрядкові виноска на ці джерела, а також на літературу подаються за єдиними стандартизованими правилами бібліографічного опису. Виноски можуть бути наскрізні (подаються у

тексті у квадратних дужках із зазначенням номера джерела у списку використаних джерел і номера сторінки; у цьому випадку список використаних джерел повинен складатися за принципом послідовності згадування їх у тексті) або посторінкові (здійснюються в кінці кожної сторінки із зазначенням імені автора, назви джерела, видавництва та відповідної сторінки; список використаних джерел формується в алфавітному порядку). Студент повинен самостійно логічно, аргументовано і грамотно розкрити питання теми.

Назви розділів роботи та інших структурних елементів основного тексту мають точно відповідати складеному плану. Цитати, посилання на літературу, законодавство та інші матеріали слід зіставляти з текстами оригінальних джерел.

2.4. У висновках повинні бути чітко й лаконічно сформульовані основні результати, до яких студент прийшов при виконанні курсової роботи.

2.5. Список використаної літератури відображає ступінь дослідженості студентом даної проблеми.

Основними елементами опису літератури є:

а) для книг: прізвище та ініціали автора, назва твору, місце випуску, назва видавництва, рік випуску, кількість сторінок;

б) для журнальних статей: прізвище та ініціали автора (авторів), основний заголовок статті, назва журналу, рік, номер (том, випуск), сторінки, на яких вміщена стаття.

При алфавітному розташуванні література групується послідовно за алфавітом: прізвищ авторів і заголовків книг і статей (по-різному в українському, російському й латинському алфавітах). Роботи автора, написані у співавторстві, – за алфавітом першого прізвища співавторів.

Роботи авторів-однофамільців – за алфавітом ініціалів.

Зразок титульного аркуша курсової роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

(повна назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

з _____
на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
Інституту (факультету) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь,
прізвище та ініціали)

ОЦІНКА: Національна шкала _____

Кількість балів: _____ **Оцінка:** ECTS _____

Члени комісії: _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

**Харків
2020**

**Витяг з положення
про порядок підготовки, подання, обліку, захисту
та зберігання курсових робіт від 14.02.2013 р.**

5.3. Підсумкова оцінка з написання та захисту курсової роботи для студентів денної форми навчання складається із суми балів, виставлених рецензентом при оцінюванні змісту курсової роботи та отриманих за результатами захисту роботи. У разі отримання студентом під час захисту 25 балів, бали, отримані за результатами рецензування, до підсумкової оцінки не додаються.

Підсумкова оцінка у балах переводиться у чотирибальну шкалу та оцінку за шкалою ECTS відповідно до наведеної таблиці.

Кількість балів за курсову роботу за шкалою ECTS	Відповідні рівні чотирибальної (державної) шкали успішності	Шкала ECTS
90-100	ВІДМІННО	A
80-89	ДОБРЕ	B
75-79		C
70-74		D
60-69	ЗАДОВІЛЬНО	E
20-59	НЕЗАДОВІЛЬНО	FX
0-19		F

5.7. У випадку, коли захист курсової роботи оцінено на “незадовільно”, студенту надається двотижневий строк для її доопрацювання.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Тематика курсових робіт та методичні рекомендації до їх виконання....	5
Тема 1. Публічне адміністрування і виконавча влада.....	5
Тема 2. Адміністративне право як галузь права.....	7
Тема 3. Джерела адміністративного права.....	8
Тема 4. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади.....	14
Тема 5. Державна служба	17
Тема 6. Громадяни – суб’єкти адміністративного права.....	20
Тема 7. Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб.....	23
Тема 8. Форми державного управління	27
Тема 9. Адміністративні послуги.....	29
Тема 10. Адміністративний примус.....	32
Тема 11. Адміністративна відповідальність.....	36
Тема 12. Адміністративний процес.....	39
Тема 13. Проведення у справах про адміністративні правопорушення.....	41
Тема 14. Контроль і нагляд у сфері публічного адміністрування.....	45
Тема 15. Державні інспекції та інші спеціалізовані контролюючі органи в Україні.....	48
Тема 16. Адміністративна юстиція й адміністративне судочинство в Україні.....	52
Тема 17. Адміністративно-правові режими.....	54
Тема 18. Організаційно-правові засади публічного адміністрування комунікацій.....	57
Тема 19. Публічне адміністрування у сфері використання й охорони природних ресурсів.....	59
Тема 20. Публічне адміністрування у сфері освіти і науки.....	62
Тема 21. Публічне адміністрування у сфері охорони здоров’я..	65
Тема 22. Публічне адміністрування у сфері культури.....	67
Тема 23. Управління обороною.....	71
Тема 24. Управління національною безпекою.....	74

Навчальне видання

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
та методичні рекомендації до їх виконання

для студентів II курсу денних факультетів
першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

У к л а д а ч і: БИТЯК Юрій Прокопович,
ГАРАЩУК Володимир Миколайович,
НАСТЮК Василь Якович,
БАЛАКАРСЬКА Ірина Миколаївна,
БЕЛІКОВА Марина Іванівна,
БОГУЦЬКИЙ Володимир Володимирович,
БОЙКО Ірина Володимирівна,
ЗЕЛІНСЬКА Яна Сергіївна,
ЗИМА Олександр Тарасович,
ЗУЙ Валентина Василівна,
ІГНАТЧЕНКО Ірина Георгіївна,
КОВАЛЕНКО Лариса Павлівна,
КОВТУН Марина Сергіївна,
КОМΠΑНИЄЦЬ Ігор Миколайович,
ЛУЧЕНКО Дмитро Валентинович,
МАРТИНОВСЬКИЙ Володимир Володимирович,
МАТЮХІНА Наталія Петрівна,
МЕХ Юлія Володимирівна,
РЯБЧЕНКО Ярослава Степанівна,
СОЛНЦЕВА Христина Володимирівна,
СОЛОВЙОВА Ольга Миколаївна,
СПАСЕНКО Вікторія Олександрівна,
СЬОМІНА Валентина Анатоліївна,
ЧЕРВЯКОВА Олена Борисівна,
ФЕДЧИШИН Сергій Анатолійович,
ШАПОВАЛ Роман Володимирович,

Відповідальний за випуск *В. М. Гаращук*

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*